ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 437
Субота, 14 мај 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

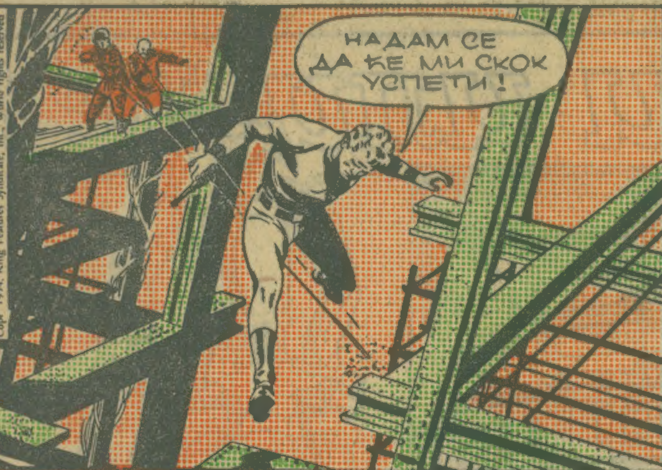

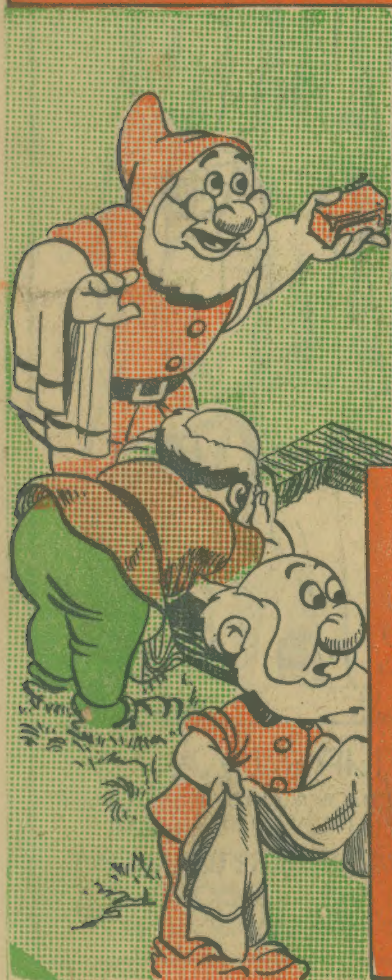

НАСТАВИЋЕ СЕ

Т. 12/60

ЛЕГЕНДА О АЛПСКОМ РОГУ

У снегом покривеним планинама Швајцарске чобани носе са собом чудне „инструменте" — веома дуге рогове у које дувају да би прикупили стада кад се разиђу по пропланцима. Ово је прича о томе како је постао први такав рог у Алпима.

Пре много година, у давна времена, швајцарске планине биле су насељене вилама и кепецима. Веома наклоњени животињама које су живеле по шумама кепеци су их увек штитили од ловаца.

Један младић имао је обичај да сваког дана лови у једној дубокој долини. Долазио је сваког јутра са великим луком и пуним тоболцем стрела. Трагао је за дивљим овцама и козама које су му биле једина храна.

Млади ловац је био толико леп да су га све виле волеле. Када је пролазио опасним планинским стазама, оне су га штитиле од опасности. Али, млади ловац је заборавио закон природе, тачније речено закон шуме: „Убијај само за храну и поједи само оно што си убио". А он је нишанио сваку овцу, козу или јарца, све на шта би наишао. Кепеци су зато донели одлуку да нешто треба предузети.

Следеће вечери, док је млади ловац лутао стазом покривеном снегом, одједном је настала страшна олуја. Снег и ситан град почели су да га боцкају као ледене стреле. Ветар је подизао снег у облацима. У страху да не залута он је западао све дубље али изненада примети малену колибу. „Ту ћу се заклонити, помислио је. Какве ли среће што сам је нашао".

Ушао је унутра и затворио врата за собом. Било је хладно, а земљани под влажан од снега који је ветар уносио у колибу. „Попећу се лествицама на таван. Тамо је ваљда суво па ћу моћи да спавам" — одлучио је.

Запалио је прво ватру у огњишту а онда се попео на таван. Убрзо је заспао чврстим сном заштићен од ветра који је ковитлао око мале колибе.

Био је још мрак када се младић изненада пробудио. Протрљао је очи и погледао доле. Ватра је горела светлим пламеном у старом огњишту од камена. Поново је протрљао очи не верујући им:

„Мора бити да још спавам" — помислио је.

Међутим није спавао. Био је потпуно будан. Полако је сео на ивицу преграде која је делила доњи део колибе од горњег и погледао поново доле. А тамо, крај ватре су стајала три патуљка.

Наједном су почели да вуку нешто дугачко преко собе. Био је то велики, дуги рог. Одвукли су га до врата, отворили их и дунули у њега. Иако уплашен, младић је одмах приметио да је звук рога био веома пријатан и звонко одјекивао преко снежних планинских падина. Провиривши кроз малени прозор на тавану, он у светлој ноћи примети како овце долазе из разних праваца, уздигнутих глава, по звуку рога. Убрзо је колиба била окружена мноштвом оваца које су се прикупиле привучене пријатним звуцима алпског рога.

Изненада, младић зачу и своје име.

— Млади ловче, сиђи доле, хтели бисмо да говоримо са тобом, — рече један од патуљака.

Полако и опрезно младић је сишао низ лествице. Тек што су му ноге додирнуле под, краљ патуљака му се обрати:

— На овом столу су три стаклена суда. У једном се налази црвена течност, у другом жута и у трећем бела. Изабери једну и попиј је.

Младић је почео да размишља. Најзад је одабрао белу течност, која му је личила на млеко. Искапио је и облизнуо усне.

— Е, ово се зове млеко! — повикао је смешећи се задовољно на патуљке. — Никад нисам пио боље.

— Мудар се човек, јер си изабрао млеко, — одврати краљ патуљака. Тиме си доказао да заслужујеш један нарочити и драгоцени поклон. Ево, овај магични рог је твој!. Никада досад није направљен овакав. Ово је први. Али ти треба да научиш како се он прави и да то покажеш својим пријатељима. Када ти, и они, будете дували у њега, дивље овце ће чути звук и одазваће се позиву. Припитомиће се и моћи ћете да их гајите. Тако ћете престати да убијате дивље животиње по планинама. Да ли обећаваш да ћеш тако и учинити?

— Обећавам, — одговори младић сигурним гласом.

— Само у Швајцарској ће дуго година бити оваквих рогова — рече краљ патуљака. А сада довиђења и одржи обећање!

Док се младић обазрео патуљци су већ нестали. „Мора да сам сањао, — рече младић сам себи. Али како је то само чудан сан био!" Међутим поглед му паде на диван алпски рог који је држао у рукама. Значи... истина је. „Кад будем дунуо, овце ће доћи саме к мени. Никада више нећу морати да их тражим и убијам по планинама".

Напољу, ветар који је ковитлао снег око колибе, као да је доносио одјек гласова патуљака — „Не заборави, не заборави, не заборави..."

Пастири у Швајцарској још и дан данас употребљавају алпски рог да сакупе своја стада кад се раштркају и залутају по шуми.

Највећи попис

Највећи попис становника у историји спроведен је сада у Америци. Обавило га је 160.000 званичних службеника који су морали: да зађу у 60 милиона домаћинстава са 183 милиона становника; да у дупле табаке дуге 60 см унесу тражене податке; да прикупе поштом претходно послатих 60 милиона „малих" упитника са 11 питања као и 15 милиона „великих" упитника са 45 питања (ови последњи упућени су сваком четвртом домаћинству), да броје плацеве, штедњаке, телевизоре, аутомобиле итд; да сазнају којом врстом возила просечни Американац одлази на посао, какве су његове квалификације, колики су му приходи, има ли топлу текућу воду у стану, да ли се женио и колико пута или је разведен итд. итд.

Пописни табаци се у тонама шаљу у варошицу Цеферсонвил у Индијани, да буду микрофотографисани. Микроснимци на траци дугој око 2000 километара шаљу се у Вашингтон у Савезни статистички завод, где ће бити пренети на магнетофонску траку. Податке ће средити електронска машина за обраду статистике и они ће бити штампани на машини која избацује 600 слова у минуту. Верује се да ће сав материјал овог тако обимног пописа људи, њиховог економског стања и услова у којима живе, као и ствари и стоке, моћи да буде срећен тек за две године и то само захваљујући електронским машинама.

Ripley Веровали или не!

ЈЕДНА ЕЛЕКТРИЧНА СИЈАЛИЦА ГОРЕЛА ЈЕ 43 ГОДИНЕ СВАКЕ НОЋИ У КАБИНЕТУ ПРОФЕСОРА УНИВЕРЗИТЕТА ФРЕДИ ФОЛТЕРСЕКА ИЗ САНТА КЛАРЕ (КАЛИФОРНИЈА)

ЗЕМЉИШТЕ НА КОМЕ ЈЕ ПОДИГНУТ АЛБЕРТ ХОЛ У ЛОНДОНУ БИЛО ЈЕ 1867 ИЗДАТО У НАЈАМ ЗА 999 ГОДИНА ПО ЦЕНИ ОД 14 ЦЕНТИ ГОДИШЊЕ

„КОНЗУЛ" ЈЕДАН ШИМПАНЗО У ЛОНДОНСКОМ ЗООЛОШКОМ ВРТУ, УВЕК ЈЕ БИО ПОТПУНО ОБУЧЕН И УМЕО ЈЕ ДА КРПИ СВОЈЕ ОДЕЛО!

ЛУЈ XIII КРАЉ ФРАНЦУСКЕ ИМАО ЈЕ 48 ЗУБА УМЕСТО 32

У ГОРЊОЈ ВИЛИЦИ ИЗРАСТАО МУ ЈЕ ДВОСТРУКИ РЕД ЗУБА

ДЕТЕЛИНУ С 9 ЛИСТОВА НАШЛА ЈЕ СТЕФАНИ КУЛБА ИЗ СИРАКУЗЕ (САД)

ЖИВА ПИРАМИДА
ЗА ВРЕМЕ ТРАДИЦИОНАЛНОГ ГОДИШЊЕГ ФЕСТИВАЛА У ВЕНДРЕЛУ (ШПАНИЈА)
25 ЉУДИ НАПРАВЕ ШЕСТОСПРАТНУ ПИРАМИДУ И ТАДА ИЗВОДЕ ЈЕДНУ ВЕОМА ТЕШКУ НАРОДНУ ИГРУ!

СНЕГОТРЕС НА АНТАРТИКУ

Саонице-трактор америчке поларне експедиције кретао се од научно-истраживачке станице Берд према унутрашњости Антарктика. Свуда унаоколо простирала се бела пустиња, безживотна и бешумна.

Изненада, негде од планина Сентинел, које се налазе стотине километара југозападно од станице, зачуо се чудан, потмули звук сличан шуму ветра. Звук се брзо приближа-

вао, појачавајући се, и најзад се претворио у тутањ који је потсећао на шум авионских мотора. Затим се разлегао тресак и поларници су истовремено осетили удар под ногама као да је неко страховитом снагом затресао ледени покривач. Све то није трајало дуже од десетак секунди. Научници су пажљиво прегледали околину, али нису нашли никакве нове пукотине у леду чије би настајање могло да проузрокује такав тресак и потрес.

На 250 километара од места где се то догодило, поларници су се зауставили да измере дебљину леда. На многим местима на Антарктику она достиже 2 до 3 километра и због тога се не може измерити бушењем. То се постиже једино помоћу специјалних експлозија: њен звук продире кроз лед до каменог тла испод њега од кога се одбија и враћа као одјек. Таква мерења поларници су вршили више пута и добро су знали јачину и последице таквих експлозија. Међутим, тога пута потрес је био много јачи него обично. Осетили су га не само они, већ и чланови групе који су се налазили далеко од места експлозије.

Сличну појаву забележили су у августу 1958 године и совјетски поларници из станице Комсомолскаја.

Глациолози и сеизмолози сматрају да ова тајанствена појава није ништа друго до — снеготрес који у многоме потсећа на земљотрес, али се од њега разликује тиме што се одиграва на мањој дубини, слабији је и захвата мање пространство.

Међутим, загонетка снеготреса још није у потпуности одгонетнута.

РАДНО ВРЕМЕ ДОМАЋИЦА

Радно време у канцеларијама је осам часова. Француски Институт за статистику се потрудио да установи колико је радно време домаћица. Резултат тих испитивања је био следећи: домаћица са једним дететом просечно дневно ради 10 часова и шест минута, са двоје деце 10 часова и 42 минута, са троје 11 часова и 18 минута. А колико ради тек запослена жена са децом?

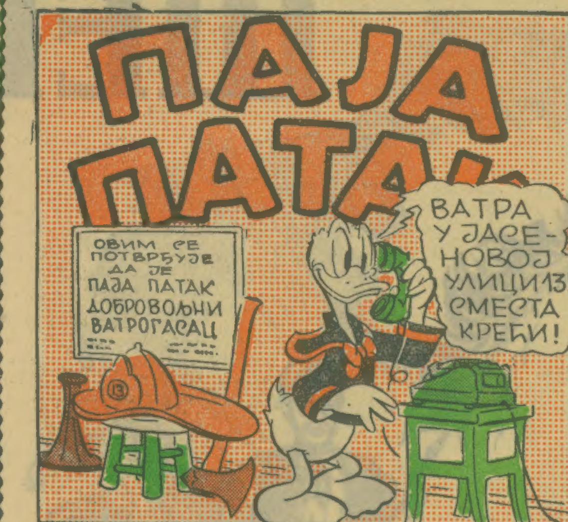

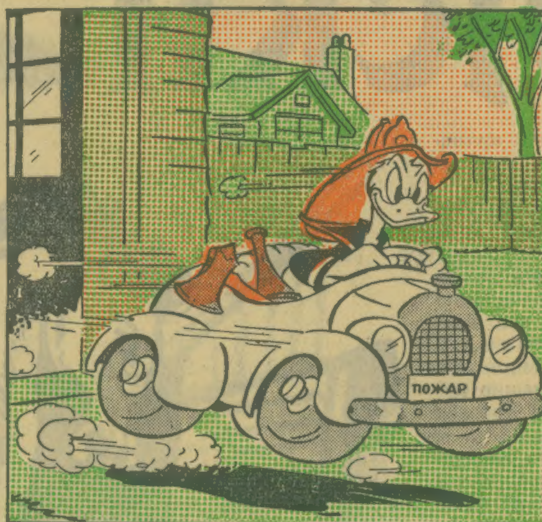

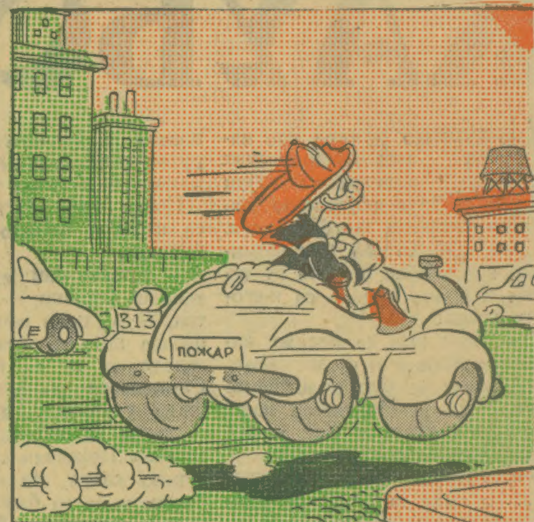

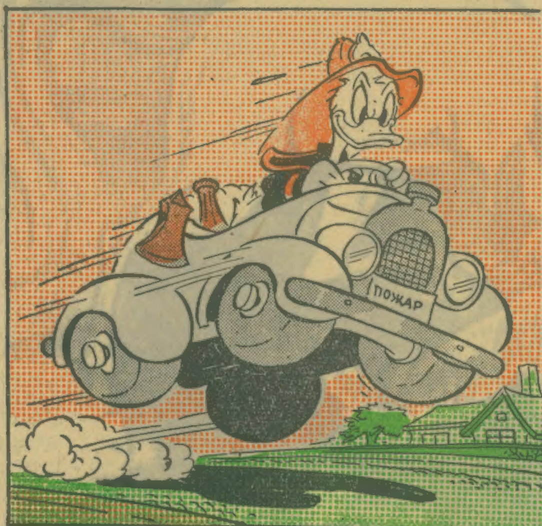

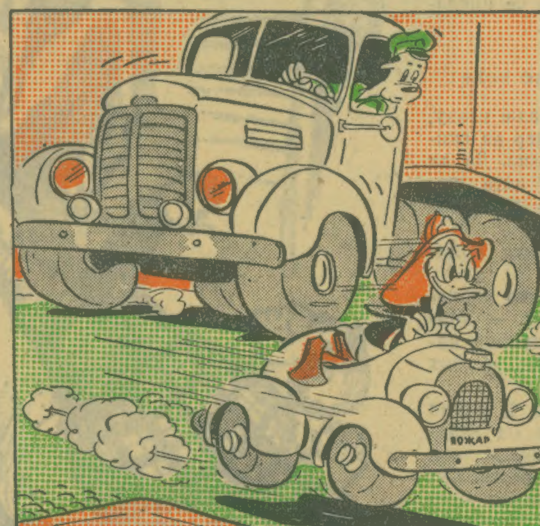

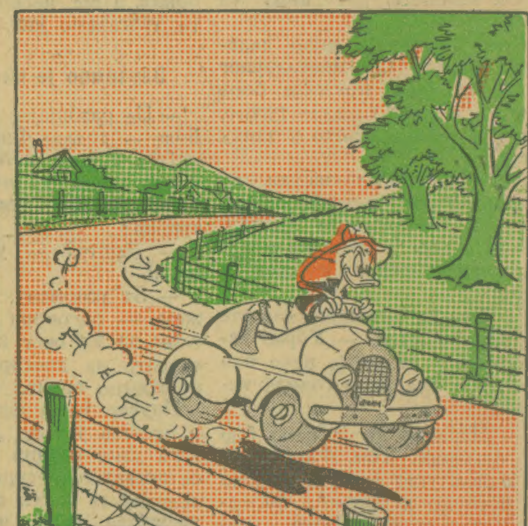

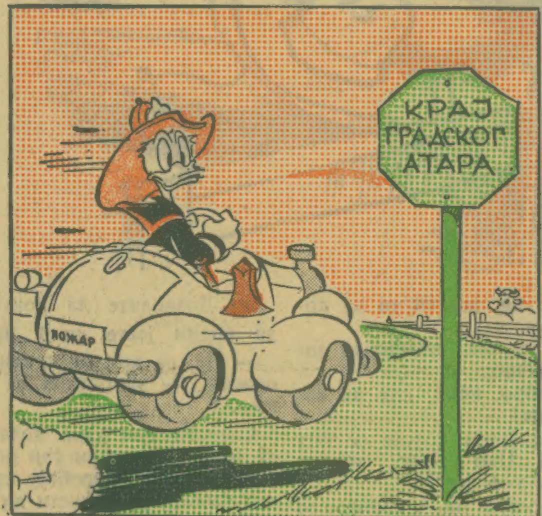

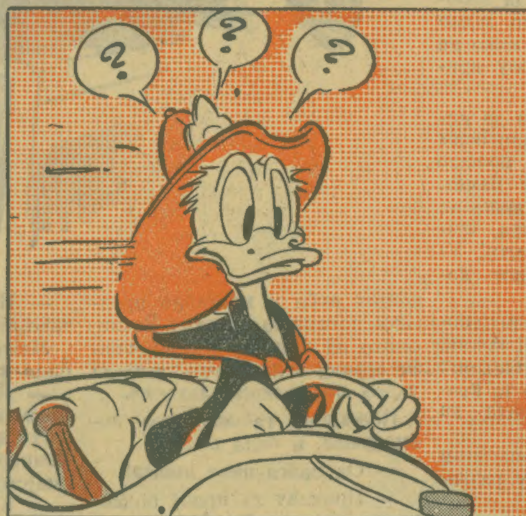

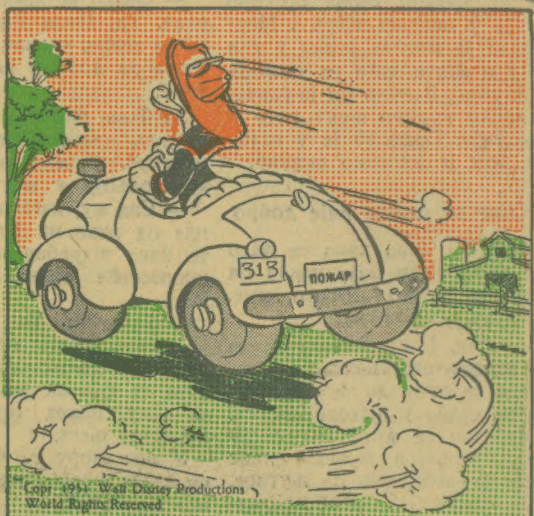

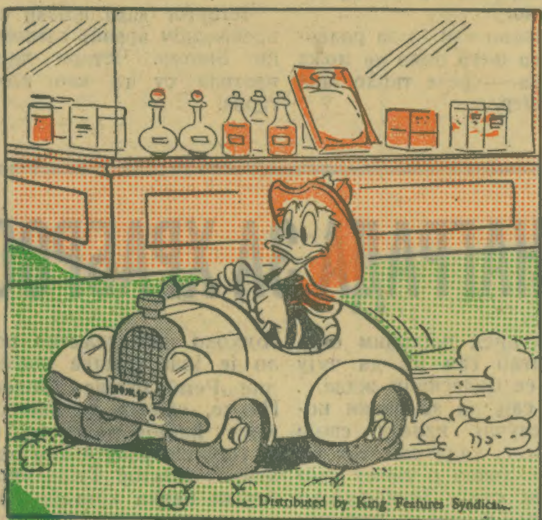

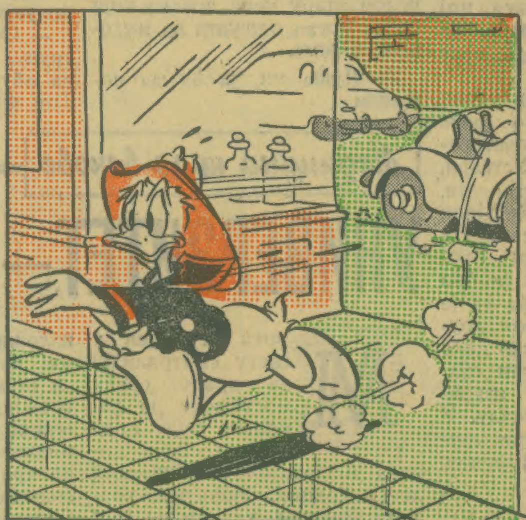

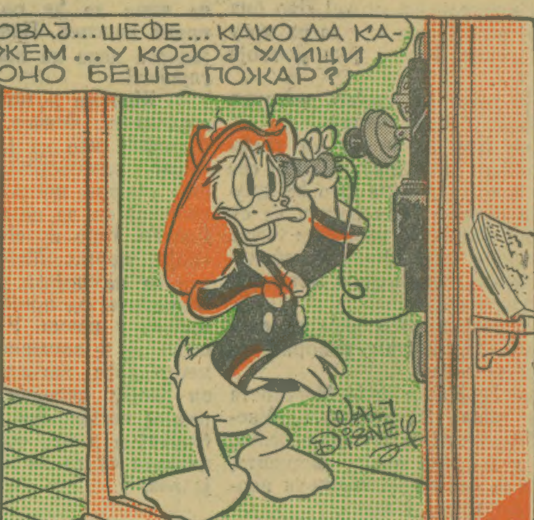

ИЗ РУКУ У РУКЕ

Мало острво Морис, у Индиском Океану, источно од Мадагаскара, припада Британцима већ 150 година, али се на њему говори искључиво француски, иако су данашњи становници креолци чији су преци били Индуси, Црнци, Кинези, Малајци и робови доведени из разних других земаља.

Острво је открио 1507 године португалски капетан Перо де Маскаренас. Године 1598 њега је окупирао холандски адмирал Молр Ван Нек и дао му име Морис, а 1712 заузели су га Французи. Од 1735 на њему је била главна база француске ратне флоте која је освајала азиску територију. Али, после дугих борби острво су заузели Енглези захваљујући Наполеоновим неуспесима и паду.

Острво је од вулканских и коралних стена и, поред угашених кратера чије дно сонде нису могле да додирну, на њему се налазе приступачне и лепе тропске шуме. Кад га је Перо де Маскаренас открио, на њему је живео само један сисар — слепи миш. Отада су разни насељеници овог острва довели говеда, свиње, овце, козе и зебре. Међу птицама је била једна, врло ретка и необично занимљива која је, нажалост, ишчезла крајем 17 века и више се нигде не може наћи. По врсти, спадала је у птице, али није могла да лети. Тешко је ходала, имала је мале очи са црвеним пегама, жут и узан кљун. Била је то врста великог голуба који се хранио семењем и воћем. Да би олакшала варење, птица је гутала веће камичке.

Изузев у администрацији и на суду, где се говори енглески, француски је остао језик целокупног становништва острва Морис.

НАЈВЕЋА...

У изради машина које замењују човека постижу се све већи успеси. Тако је у Америци израђена, како неки мисле, највећа на свету покретна теренска машина за вађење угља. Маневришући изнад једног налазишта угља она из наслага одједном вади по 105 тона угља за 45 секунди. Булдожер и човек поред њега у десном углу, сликовито показују величину машине.

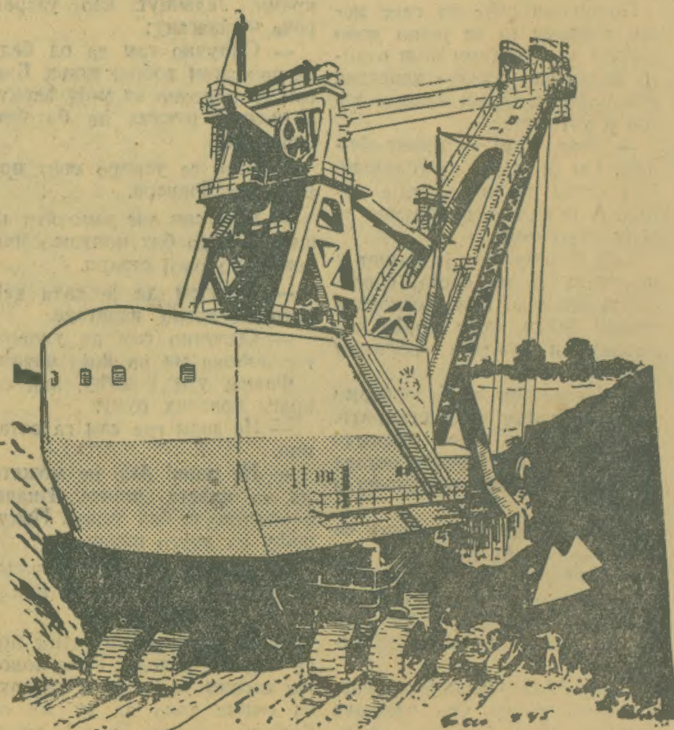

КАУБОЈСКИ ШЕШИР

Био је тврд као камен аустралиских планина на чијим је обронцима пасла његова стока. Стајао је непомичан, као убијен, и речи су тешко и споро падале са његових усана:

— Знам шта се десило, капетане. Моје очи су ми сведоци. Дорат је био врло паметан... Да је Маргарета пала, он би одмах стао! Кад је већ била онесвешћена... неко је гурнуо њену ногу у узенгије... а онда је корбачем ударио дората и потерао га.

Он изговори реч „неко" са пуно мржње.

Том Фишер је имао педесет година. Са препланулог лица, из фине мрежице бора његове очи су гледале тужно. Уста је гневно стезао у танку црту.

Тог поподнева нашли су његову ћерку, његову јединицу, са размрсканом главом, левом ногом у узенгији а коња уплахиреног и свег у зноју.

— Послао сам црне трагаче — рече капетан. — Убрзо ћемо сазнати да ли је неко био присутан кад се догодила несрећа.

— Наравно да је неко био — одговори Том Фишер. — У једном углу тора пронађено је потпуно исцрпљено 50 грла младе стоке... Неко,,, неки крадљивац стоке потерао их је у оштром трку... Маргарета је морала стићи у том часу и изненадити га, зато ју је и убио. Разбио јој је главу, а затим гурнуо њену ногу у узенгију. Побегао је у галопу, али је изгубио шешир.

Осећа да нешто није добро

Отац је знао како се звао тај човек, али није могао од јада да изусти његово име. Капетан му поможе:

— Али, Џони Винтер тврди да шешир није његов, а Фланаган се куне да је цело поподне седео у његовој крчми.

Капетан се вртео на седлу свога коња, а мршаво лице било је изобличено од љутине.

— Лопуже! — рече презриво пљунувши у прашину. Банда крадљиваца стоке! Дао бих мој капетански чин да их могу ухватити. И сад још и твоја кћи...

У руци је држао потпуно нов каубојски шешир.

— Нов је, и сад га треба вратити власнику. Само, сва је невоља у томе што ће кроз три недеље бити родео, па су сви младићи набавили исте шешире са кожним подбрадницима украшене металним дугметима.

Несрећни отац није га слушао. Јадикујући говорио је сам за себе:

— За месец дана Маргарета би имала 21 годину... Увежбавао сам за њу оног белца, — и погледа према дворишту, где је бели трогодишњак нервозно трчао у круг.

— Ала је то леп коњ! — рече капетан задивљено.

— Приђите ближе да га боље видите.

Полицајац сиђе са свог коња, привеза га за једно дрво и пође за Фишером који отвори вратнице и уведе капетана у двориште. Белац снажно зарза и устукну.

— Мир, мир! — викну Фишер. Он је иначе врло миран. Сад осећа да нешто није добро. А ја сам га припремао за моју девојчицу.

Том Фишер био је познат у целом крају по својој спретности дресера. Глас господара умири белца, који приђе дошљаку и оњуши пружену руку.

— Прекрасан је. Са оваквим коњем можете чуда створити.

Капетан се убрзо опрости и одјаха, а Том Фишер остаде са својим белцем замишљен и погружен.

После једног сата спусти се киша као из кабла.

— Сад нам трагач више није потребан — промрси капетан себи у браду, јер је знао да ће се траг због кише заметнути.

Џони Винтер, када је из Фланаганове крчме чуо ударање кишних капи о лимени кров, позвао је, намигнувши крчмару уз победоносни осмех, неколико каубоја на част.

После три недеље појавио се капетан поново код Тома Фишера.

— Послао сам једног детектива из вароши, — рече капетан, — да цело вече код Фланагана пије са младићима. Изгледа да су га намирисали. Сазнали смо да је шешир купљен у Вебилу, али трговац не може да се сети коме га је продао. Показали смо му Винтерову слику, но он није сигуран да је то баш онај ко је купио шешир... А ипак, не брини, Томе, нећемо се предати, трагаћемо још...

Заузимао је место вође

— Не разбијајте даље главу, Биле — додаде Фишер не скидајући поглед са белца. Да ли бисте хтели да ми дате шешир, ако вам више није потребан?

— Зашто? — упита полицајац.

— За успомену, тако да кажем, — одговори он. — Мислим да ћу овог ждрепца наставити да дресирам; да бих прекратио време.

Идућег јутра рано је устао и отишао у град да од капетана узме шешир. После тога се посветио дресури белца. Суседи су га често виђали како увежбава коња и говорили:

— Овако ће лакше да заборави. Тај Џони Винтер задао му је тежак ударац, а нико не може да докаже његову кривицу.

За Тома Фишера као да није више ништа постојало осим дресуре. Суседи већ почеше да сумњају у његову памет.

— Сад му, изгледа, више не иде од руке ни дресура, чујте како ждребац вришти! Упропастиће онако лепог коња...

Једне суботе Том Фишер појави се у Фланагановој крчми. Гости га дочекаше отворених уста од чуђења, јер се та врата нису никад отворила да пропусте њега.

У разговору са Фланаганом он као случајно скрену разговор на белца.

— Нисам задовољан, све ми се чини да ће он бити мој прави неуспех. Плашим се да једнога дана не направи неку глупост!

— Жао ми је што то чујем, господине Фишер, — рече Фланаган као да је заинтересован разговором. Уствари, није скидао поглед са врата, плашећи се да не наиђе Џони Винтер. Није волео незгоде у својој крчми. Међутим, Винтер се не појави, јер је био обавештен од пријатеља да је Фишер у крчми. У свом друштву он је заузимао као неко место вође, захваљујући снази својих песница и изванредној сигурности у седлу. У ближој и даљој околини признавали су га за најхрабријег јахача.

Ходите и видите белца

На опште запрепашћење Том Фишер постаде сталан гост у крчми. Једанпут као узгред рече Фланагану:

— Одлучио сам да од белца направим доброг коња. Био сам га одредио за моју ћерку. У њеним рукама не би био плашљив.

Капетан се ускоро опет појави код Фишера.

— Хтео сам вас замолити за шешир. Радо бих покушао још нешто по оној ствари.

— Верујем да је сада већ исувише касно, капетане.

— Одлучио сам да уловим тог лопова ма на који начин!

Фишер уђе у кућу, али се врати празних руку.

— Не знам где сам га оставио.

— Не мари! Ако не можете да га нађете, ништа. Иначе, вероватно, не бих успео. Покушаћу на други начин.

— Ходите да видите белца. Изгледа да ми дресура нимало не успева.

Белац се пропе на задње ноге кад их угледа. Уши положи сасвим уз главу и заколута очима тако да су му се беоњаче виделе. Рзао је искежених зуба и млатарао предњим ногама по ваздуху. Затим, онако на задњим ногама, приђе огради и копитама стаде да удара по дрвеним летвама.

Полицајац га зачуђено посматраше, и онда рече:

— Од овога нема ништа!

— Продаћу га првој родеотрупи која наиђе. Јер овде у целом атару нема човека који би се могао одржати на његовим леђима.

— Душе ми, ја ћу да покушам.

— Не, не, ја вам то не дозвољавам.

Мало увређен полицајац добаци хладно:

— Добро, нећу, кад ви забрањујете!

Идућег јутра појави се код Фишера Џим Блек, чувени „мајстор у седлу".

— Капетан ми је причао о вашем ждрепцу. Ја бих га радо узјахао.

— Оставио сам га за родеотрупу, јер њега нико не може да обузда — рече тврдоглаво Том Фишер.

— Дозволите да покушам, да видим јесте ли у праву.

— Не,, не дам га, сувише је опасан! — успротиви се Фишер.

Следећа три дана долазили су један за другим сви познати јахачи да испробају срећу, али Фишер не допусти ни једном ни да му приђе.

Четвртог дана појави се на прекрасном вранцу главом Џони Винтер. Четири пајташа пратила су га као почасна гарда.

— Хтео бих да пробам вашег ждрепца, господине Фишеру, иако сматрате да овде нема јахача за њега!

— Нико га неће узјахати, осим можда мене самог! — одврати категорично Фишер. — Он је мој коњ и тражићу од родео-трупе добре паре за њега. Баш сам хтео и ја да га узјашем, али како и сами видите није расположен.

— Ипак бих хтео да покушам — понови Винтер још једном. Затим, испитујући, погледа своје пратиоце, а израз дивљења у њиховим очима даде му још више самопоуздања.

— Не — рече Том Фишер. Ја вас молим да напустите моје имање.

Пошто они откасаше, Том Фишер се попе на једног од својих коња и одјаха према пашњацима.

Освета је била смишљена

Неколико сати касније капетан стиже Фишеровој кући.

— На коју страну је Винтер са друштвом одјахао? — упита.

— Низ друм. Мислио сам да иду у Фланаганову крчму. Али мора да су видели кад сам ја одјахао па су се вратили.

— Што је тражио то је и нашао! — рече капетан гледајући травњак на коме је лежало, покривено платном, мртво тело Џони Винтера.

— Лепи Џони Винтер, није више нимало леп — рече он без сажаљења. Видео сам већ доста мртвих после несреће, али тако унакажено лице није имао нико. Може се само по оделу препознати!

— Ја сам га опоменуо на време! — додаде Фишер.

— Очигледно, збацио га је са леђа и онда му смрскао њушку ударцима копита. Треба га склонити одавде. Немам више никаквих питања — рече полицајац и заклопи свој нотес.

Освета је уствари била смишљена. Три ноћи пре овог догађаја Том Фишер је спалио каубојски шешир са подбрадником и оштрим дугметима, и тиме стално ударао ждрепца по осетљивим ноздрвама да би у њему створио неограничену мржњу према власнику шешира.

Медицина кроз векове

УНИВЕРЗИТЕТ—НАГРАДА ЗА ХРАБРОСТ

Многи градови у свету сматрали би за праву срећу могућност да законски буду ослобођени свих пореза и дажбина за читавих десет година. Међутим, грађани Лајдена, кад им се 1574 године пружила таква могућ ност, казали су: не. Лајден је херојски издржао опсаду и нападе Шпанаца. Да награди грађане за њихову издржљивост и херојство, Вилијем Тихи дао им је да бирају између два поклона: ослобођења од свих дажбина за наредних десет година и оснивања универзитета. Лајден се одлучио за универзитет.

Универзитет у Лајдену био је свечано отворен идуће године и ускоро је постао славан у свету. У 16 веку студенти медицине који су желели да стекну више образовање одлазили су у Падову и друге италијанске медицинске школе. Крајем века, међутим, буктињу медицинског знања преузеле су низоземске медицинске академије.

Све већи углед лајденске медицинске академије почивао је на: анатомском истраживању и клиничком подучавању. Франсис де ла Бое Силвијус завео је у Лајдену наставу крај болесничке постеље. Силвијус то овако описује: „Ја сам своје студенте сваког дана одводио у посете болесницима у болници. Тамо сам симптоме болести изложио пред њиховим очима; пуштао сам их да чују на шта се болесници жале... тражио сам да за сваки поједини случај изнесу своје мишљење... тада сам тек ја, на крају, давао о свему свој сопствени суд". Захваљујући Силвијусу и њему сличним професорима Лајденска медицинска школа постала је најславнија у свету.

Кад се говори о медицини у Низоземској неизоставно се мора поменути и име великог сликара Рембранта који је одржавао присне везе с медицинским братствима у Делфту и Амстердаму. Од чланова тих медицинских братстава, захваљујући сликаревој палети, нама је данас најпознатији доктор Тулп, Рембрантов пријатељ и лични лекар.

Њихово пријатељство постало је још чвршће после једне Рембрантове „болести". Наиме, сликар је био опседнут идејом да су му, како је говорио „кости као од пихтија". Доктор Тулп, употребивши начин који би се данас назвао психотерапијом, успео је да ослободи Рембранта ове опсесије.

Преко Рембрантовог чувеног платна „Час из анатомије доктора Тулпа" (слика се још зове и „Прва анатомија"), Тулп нам је углавном познат као анатом. У историји медицине доктор Тулп ће се памтити по свом класичном опису болести бери-бери. Иако изврстан предавач, Тулп није желео да своје знање „дели с лаицима" и оштро се супротстављао тежњи, која се појавила у то време, да се медицина популарише у народу, јер је сматрао да мрвице знања које би се људима тиме пружиле могу само да им штете.

Кесе и стомаци су расли а доброћудни низоземски бургери желели су да свој добар живот овековече на платнима. Али, пуна кеса и преоптерећени желуци доносе и поремећаје у организму, тако да се на платнима низоземских сликара често појављују „медицинске сцене". Само сликар Јан Стин има двадесет слика лекара крај болесничке постеље. На платнима осталих сликара поред озбиљних, самозадовољних или пожртвованих лекара, срећемо и „докторе у моди", као и путујуће лекаре-шарлатане који су код сељака покушавали — и успевали — да стекну поверење штампаним списковима и ценама за лечење свих болести почев од грознице до рака. Живописни по свом изгледу — многи су своје „дипломе" носили затакнуте за шешире да би се одмах виделе — ти надрилекари били су привлачна сликарска тема.

Сликарска четкица овековечила је тако и кључара Јана Дуна који је сам себи обичним кухињским ножем с дрвеном дршком извадио камен из мокраћне бешике. Камен, који је био тежак 115 грама, и нож чувају се и данас у патолошком институту Лајденског универзитета. Рембрантов пријатељ Тулп назвао је ову операцију „најнеустрашивијим подухватом у историји".

СИД

ПЈЕРА КОРНЕЈА И ЖЕРАРА ФИЛИПА

ОВАЈ МАЧ КОЈИ МОЈА РУКА НЕ МОЖЕ ВИШЕ ДА ДРЖИ, СТАВЉАМ У ТВОЈУ ДА ОСВЕТИШ И КАЗНИШ, — ОСВЕТИ МЕНЕ, ОСВЕТИ СЕБЕ! ПОКАЖИ СЕ ДОСТОЈАН СИН ОЦА КАО ШТО САМ ЈА (ДОН ДИЈЕГО, ОТАЦ РОДРИГОВ)

Када је упролеће 1955 године стигла из Париза трупа Жана Вилара на гостовање у Југословенском драмском позоришту највише пажње је привукло име Жерара Филипа, филмског глумца, већ добро познатог и београдској публици. Та мала непажња према осталим уметницима могла се опростити јер није долазила услед непризнавања њихове вредности, већ једино — непознавања.

Најпространије позориште у Паризу са 2.800 седишта и сценом од 18 и по метара ширине, основано 1920 године, носи име Театар насионал попилер. Нарочито је омиљено међу омладином која уз приступачну цену може да види одличне претставе. Од 1951 његов управник је постао Жан Вилар који је у исто време и редитељ и глумац.

Као члан овог позоришта Жерар Филип је и на нашој сцени оживео Родрига, чувеног шпанског народног јунака — сида, и писца ове трагедије Пјера Корнеја.

Тај романтични витез кога је Жерар Филип много пута на сцени у Паризу и разним гостовањима у унутрашњости Француске и по иностранству играо са жаром, толико му је био драг да је после своје preране смрти 25 новембра 1959 године сахрањен баш у оделу Сида.

Публика, додуше малобројна, која је у Београду имала задовољство да на двема претставама види достојанство Родрига и чује одухоељену његову реч, остаће захвална и Жерару Филипу и Пјеру Корнеју.

Интересантну фабулу позајмљену од једног шпанског драматурга (Сидова младост — 1618) и многих народних предања о догађајима на шпанском двору у 11 веку, о кастиљанском јунаку племићу Родригу Дијазу од Бивара победиоцу Мавара, Корнеј је слио у трагедију — са срећним завршетком.

Увређена очева част за Родрига је питање и његове части а она мора по законима витештва да буде изнад осећања према вереници Шимени, чији је отац виновник увреде. После двобоја за главу убијеног оца Шимена тражи смрт Родригову иако се тиме руши и цео њен живот. Растрзани између дужности и љубави вереници ће увек знати за оно прво, и тек после повратка Родриговог као победника из рата, уступити место осећању. Читав тај романтични заплет око врхунских вредности човека одговарао је Жерару Филипу а нарочито улога Родрига као њиховог носиоца. И као појава он је на сцени дочаравао витеза, а музиком гласа уводио у Корнејеве стихове кроз које је он патио до унутрашњег грча и суза.

Прво приказивање „Сида“ 1630 године у Мареовом позоришту у Паризу када је Родрига играо познати глумац Мондори, изазвало је право одушевљење публике какво дотле није било забележено у аналима француског позоришта. Корнеј је доживео тријумф. Његови стихови у александринцу пуни песничког мајсторства, изврсних, неочекиваних обрта, кристално звонки и живи учени су напамет и рецитовани као најлепше песме. Тако је настала и крилатица „лепо као Сид“.

Али супарници на књижевном пољу, завидљиви због његовог успеха, пребацивали су му што није знао основна „правила“ писања драме — јединство места, времена и радње. У одговор, Корнеј је чак тражио, за оно време веома смело, да се прекине са традицијама јер „ако комад буде извиждан и поред свих правила нико неће смети да нас брани него ће рећи како смо их рђаво схватили“. Дело није задовољило ни француски двор, нарочито Ришељеа, министра Луја XIII, код кога је Корнеј остао у немилости до краја живота. Замерало му се што није пожртвованост према отаџбини ставио изнад породичне части. Академија наука као подручно тело двора, такође је била врло уздржана и један поштовалац Корнеја је зато написао: „Задовољити целу краљевину мал'ко је теже него написати добар комад“. Боало је у својој деветој Сатири (1668) казао: „Узалуд су се министри удружили против „Сида“, револтирана публика му се јогунасто диви“. А Волтер је сматрао да су пред „том борбом страсти која раздире срца све друге лепоте празне, без живота“. Наполеон се такође интересовао за Корнеја и једном приликом изјавио:

— Да је сада жив начинио бих га принцем. Трагедија распаљује душу, подиже срце, ствара јунака.

Жерар Филип који је проучио Корнејев текст и добро знао цео историјат дела када су га запитали:

— Коме приписујете заслугу за ову нову младост „Сида“? — одговорио је скромно какав је увек био:

— Пјеру Корнеју.

И заиста првенствено вредности самог дела треба приписати што је оно обнављано, после повремених предаха, и четрдесетих година прошлог века и доцније па се задржало и до сада на репертоару. Али неоспорна је и заслуга уметника који увек на нов и само њима својствен начин истакну основне мотиве. Тако је и Жерар Филип, коме су страни спољашњи ефекти, само својим интелигентним шармом, једноставношћу и заљубљеношћу у своју улогу успео да постане прави Родриго. А Вилар је као режисер, сцену оставио празну, без декора, и тиме јој одузео време и место, али зато глумцима дао пуну слободу да општељудске вредности узнесу до врхунца.

•

Пјер Корнеј (1606—1684) почео је у свом родном Руану, недалеко од Париза, каријеру као адвокат, на срећу француске књижевности, слаб. Писац трагедија написао је прво дело — комедију „Мелита“ која је означила његов први успех поздрављен речима: „Сунце је изишло сакријте се звезде“. Међу многим његовим трагедијама углавном у стиховима најпознатија му је „Сид“. Његова дела нарочито у позоришној уметности јер их је ослободио патетике, претстављају читаво једно раздобље. Расин који је у то време почео да ствара, са својим трагедијама помрачио је славу Корнеја који је преживео себе пуних десет година и умро у дубокој беди.

ДВОБОЈ У ВАЗДУХУ

За време ваздухопловног митинга у месту Бинде у Вестфалији, рода је напала један мањи авион. Пилот, кад је био на висини од 250 метара приметио је да се једна рода устремила на његов апарат. Чим се ратоборна птица приближила на два метра, пилот је нагло повукао ручицу и подигао авион за два метра. Али то му ништа није помогло, јер је и рода кренула навише. Игра се поновила неколико пута, док птица, уморена, није напустила бојно боље и одлетела. Са великим интересовањем публика је посматрала ову тачку непредвиђену програмом.

Необичан рекорд

Нов светски рекорд, необичан и бесмислен, поставио је ових дана Финац Антеро Лагстрен: 40 часова и 5 минута провео је на затегнутој жици. Он је за то време наизменично ходао, стајао, седео, па чак и лежао на жици, а хранио се само воћним соковима и медом. Кад се поново нашао на чврстом тлу, ноге су му биле потпуно отупеле.

У облику заставе

Картум, главни град Судана, изграђен је у облику британске заставе. Пошто је стари Картум разорен 1890 године британски генерал Киченер наредио је да се на ставама Белог и Плавог Нила изгради нови, модерни Картум и да се главне саобраћајне артерије поставе у облику британске заставе. Ово је нарочито упадљиво кад се Картум посматра из авиона.

ТОМАХАВК

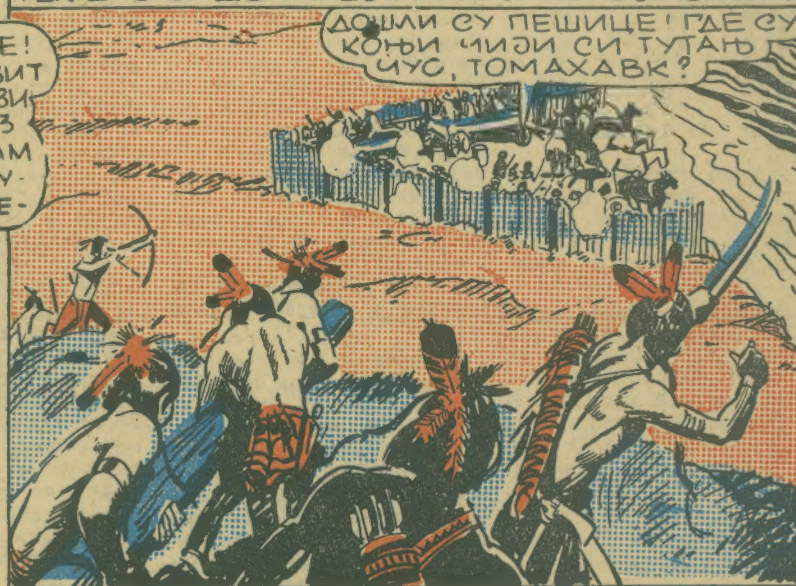

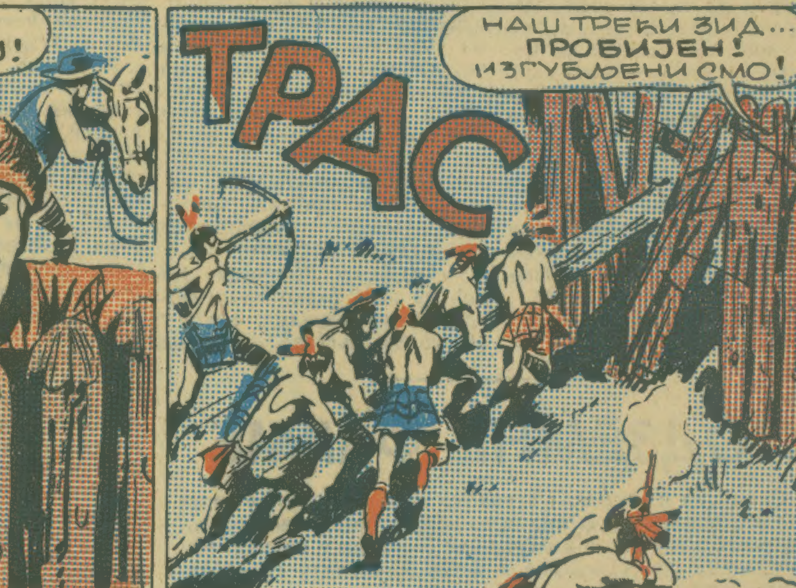

СТРАДАЊА ФРАНА ЈУКИЋА

Тек су настали први дани пролећа 1852 године. Снегови су се још беласали по брдима, а Требевић је био под белим плаштом.

У једној сарајевској тамници, на дрвеној постељи склепаној од грубих дасака, са ћупом воде поред себе — већ неколико месеци лежао је Иван Франо Јукић.

Било је три сата по поноћи. „Ја као злу слутећи нисам био још заспао, већ се вртио по постељи, тамо од болести, туге и жалости". А онда је на вратима његове ћелије неколико пута снажно закуцао заповедник једног турског одреда и позвао:

— Хајде нема шта да се чека. Твоје време је дошло.

Омер Латас-паша наредио је да се Јукић протера из Босне и да му се суди у Цариграду. „Месец је сјао, а месечина све се украда. Сарајево је све поспало; само чете кулака (кулучара) суретосмо и пред безистаном жмираше фењер. Сад сам већ знао која ме срећа чека. Видим да ми се кости изван драге отаџбине носе, да се укопају у којем азијатском стрништу. Потераше ме у сургунлук (прогонство)" — писао је Јукић.

Тако се завршило његово политичко и национално деловање у Босни а раја је изгубила свог искреног пријатеља, јер је о њеним патњама и страдањима он писао у својим књижевним списима и нарочито путописима. Иако католички свештеник и подређен дисциплини свог реда, он није правио разлику између припадника појединих вера у Босни а својим националним и културним деловањем обухватио је све Бошњаке, „Илире из Босне" — како је називао своје земљаке.

Иван Фран Јукић се родио у Бањој Луци јула 1818 године. Отац му је био занатлија, а мајка сељанка. Школу је учио у фрањевачком манастиру у Фојници, а гимназију завршио у Загребу, после које је, као даровит младић, од старешина био упућен у Весприм, у Мађарској, да студира богословију. У Загребу се Јукић одушевио политичким идејама Илирског покрета, као и читава млада интелигенција тога времена. Тако је постао „Илир из Босне". Под овим потписом објавио је у загребачком часопису „Даница" неколико родољубивих песама а са истакнутим личностима Илирског покрета одржавао је присне везе.

Међутим, у Весприму Јукић се није бавио само богословским наукама, како су захтевале његове црквене старешине. Међу младим људима богословима водили су се разговори много узбудљивији и савременији, а поред Јукића ту је било још неколико њих из Босне „где но окрутници заповедају" и „царске делије злостављају народ и глобе". Црна и мрачна слика Босне дубоко се усекла у срца ових младића, али су они назирали и њене боље дане: од тирана Босна може да се ослободи само буном.

Тако се млади богослови претворише у заверенике. Састајали су се код неког трговца, такође пореклом из Босне. Од њега су у поверењу сазнали да већ постоји једна тајна организација са циљем да је ослободи. Предлог да сами пођу у свој завичај и да ту раде на спремању устанка одушевио је младе људе па је из Весприма ускоро пошла прва заверетничка четворка, у којој је био и Јукић.

Стигавши у отаџбину они су сву своју тајну поверили старијим члановима фрањевачког реда, а то је био крај. Уз помоћ старешина ови су све предузели да „уразуме и стишају распаљене младиће", па је четворка растурена, а Јукић, који се највише одупирао, послан је с једним другом у Дубровник. На растанку је рекао:

— Ми хоћемо те хоћемо, па шта нам бог да и срећа јуначка.

И он заиста никада неће одустати од идеје коју је прихватио и за коју ће живети и радити.

Ујесен 1840 Јукић се опет вратио у Босну. Његов присилни боравак у Дубровнику није дуго трајао, али он га је искористио да посвршава своје књижевне послове. Већ раније је он био прикупио грађу из области историје и географије своје домовине и сад је одлучио да је објави.

Све до 1852 Јукић је углавном живео у Босни, где је постао истакнути списатељ и неуморни културни и национални радник. Међу његовим књижевним списима путописи из Босне и Херцеговине заузимају нарочито значајно место. У овом књижевном роду — путопису — он је један од првих у нашој новијој књижевности. Пуни драгоцених података о животу народа у Босни и Херцеговини, лепих запажања и живи по начину причања, настали из пера једног искреног родољуба, његови путописи су испунили своју намену — скренули пажњу свих тадашњих читалаца на тешко стање у овој нашој области. Као и остали Јукићеви списи они су протест против турске тираније и позив да се заједничким снагама бори за ослобођење раје у Босни и Херцеговини. У своје време он је био једини толико смео да отворено изнесе своје мисли.

Међутим, и број Јукићевих непријатеља постајао је све већи. Већ се и у Риму говорило о њему као „немирном духу" на који треба припазити, јер није далеко од тога да постане „одметник од вере". Његова наклоност према Србима била је сумњива аустриским властима, које су у Босни имале своје агенте; а Турци су га сматрали својим природним непријатељем. После угушене буне босанских бегова који су негодовали против реформи Цариграда, Омер Латас-паша, привидно наклоњен народу, завео је опет строге мере. Иако се Јукић надао да ће овај иначе наш човек — потурчењак, имати више разумевања за невоље раје, Омер-паша се показао окрутан — бацио га је у тамницу сматрајући да његов боравак у Босни угрожава турску ствар.

Тако је Иван Франо Јукић у рано пролеће 1852 прогнан у Цариград где му је, за његов рад у Босни, требало да суди посебан суд. Овај свој пут описао је у „Путовању из Сарајева у Цариград године 1852". Болестан да се једва држао на ногама, он је сапет у букагије и везан за коња, данима, уз пратњу турских стражара, по суснежици и ветру теран.

Неколико дана одмора у Битољу није могло да му врати снагу за даљи пут до Солуна и он је сваког дана по десетину пута падао с коња.

У Солуну Јукића стрпаше у једну „подземну магазу". „Од умора и болести ја сам се био пренемогао" — пише он — „ништа ми није тако зачудо већ како душа у тако ослабљеном телу може више стојати".

„Пароброд је био пун путника сваког закона и народа. Морнари су сви били Хрвати и Далматинци, те су ме све од своје хране хранили и појили док сам год био ту, и пазили ме као наши људи".

Ујесен 1852 године на интервенцију једног пријатеља који је био у аустриској служби, Турци Јукића пустише из тамнице али посебном царском наредбом за „вечна времена" био је протеран из Босне.

Отада па до краја живота живео је као луталица, свима сумњив. Из Загреба су га аустриске власти протерале у Босну знајући да тамо не сме да се врати. А он је чезнуо за домовином, иако нико није смео да му пружи уточиште. Све болеснији, није могао да тражи лека јер су му забранили слободно кретање. А кад су му допустили, било је већ касно. Као да се чекало да га болест сатре и у њему докрајчи „немирни дух".

Иво Фран Јукић умро је у Бечу, маја месеца 1857 године „у далекој и непријатељској туђини, тешко усамљен и к[...]авички напуштен".

ПОДЗЕМНЕ ФАРМЕ

Совјетски и амерички агрономи врло повољно се изражавају о подземним фармама на којима осветљење, топлота и влага могу да се контролишу 365 дана у години. Руски академичари Максимов и Јофе установили су да вештачко осветљење може веома добро да замени сунчеву светлост само ако му се дода влага и топлота у којој има јода. Под таквим условима, доказују они, пшеница сазрева за 45 дана, краставци за 30, а парадајз за 60 дана.

Роберт Захур, амерички агроном, потсећа да су први покушаји гајења биља помоћу вештачке светлости вршени још крајем прошлог столећа. Године 1949, Захур је уз помоћ других пољопривредних стручњака извршио опит испод земље на „већој" површини. Том приликом је установио да многе биљке могу да се подижу без зрака широког спектра сунчеве светлости и без његове пуне снаге.

ШТА ЈЕ БИЛО...

Једну од „највећих тајни на свету" — шта је било са Викинзима који су некада насељавали северну обалу Гренланда жели да расветли норвешки истраживач, коме је сада 60 година, Хелге Ингстад, археолог и некадашњи гувернер Шпицберга. Да би опремио експедицију која би то испитала, Ингстад се обратио канадском арктичком институту да му помогне и саветима и материјално.

По његовом мишљењу постоје многобројни докази о томе да су Викинзи некад живели на северној обали Гренланда. Између 1500 и 1000 године пре наше ере постојало је тамо око 300 сељачких газдинстава, 16 цркава и два манастира. Ингстад се нада да ће из авиона моћи, по различитој вегетацији, да распозна места на којима су била викиншка насеља.

НАЈЗАД

Жан Кокто, члан Француске академије, књижевник светског гласа, филмски уметник и сликар врло радо је прихватио понуду француске Дирекције пошта да изради скицу за поштанску марку од 25 сантима. Потписујући уговор Кокто је задовољно рекао: „Најзад ће моје дело да превазиђе сва рекордна издања".

СКОТОВА КОЛИБА

Професор Роберт Л. Николс који је предводио једну америчку геолошку експедицију од пет чланова у Антарктику, изјавио је да су открили колибу британског поларног истраживача Роберта Скота у којој је он боравио 1911 године. Нађене су његове књиге, обућа, лимене кутије и једна табакера. Скот је, као што је познато, у повратку са Јужног пола 1912 године страдао са својим пратиоцима.

САВРШЕНА ГАРАЖА

Недавно је у Чикагу отворена савршена гаража. Док се кола оправљају у радионици, њихов сопственик може за то време да, у склопу гараже, да ципеле на оправку, одело на чишћење и глачање, да се обрије, потшиша, измасира или окупа. Гаража такође има свој ресторан и просторије за одмор са удобним наслоњачама на којима се може и отспавати. Трошкови за све те „ситнице" улазе у рачун за оправку кола.

Продали их...

Два најпознатија писца криминалних романа продали су своје јунаке-детективе. За свог Херкула Пуароа Агата Кристи је добила од Метро-Голдвин-Мајера милион долара, а Жорж Сименон држи у тајности колико је примио од лондонског БиБиСи-а за свог Мегреа.

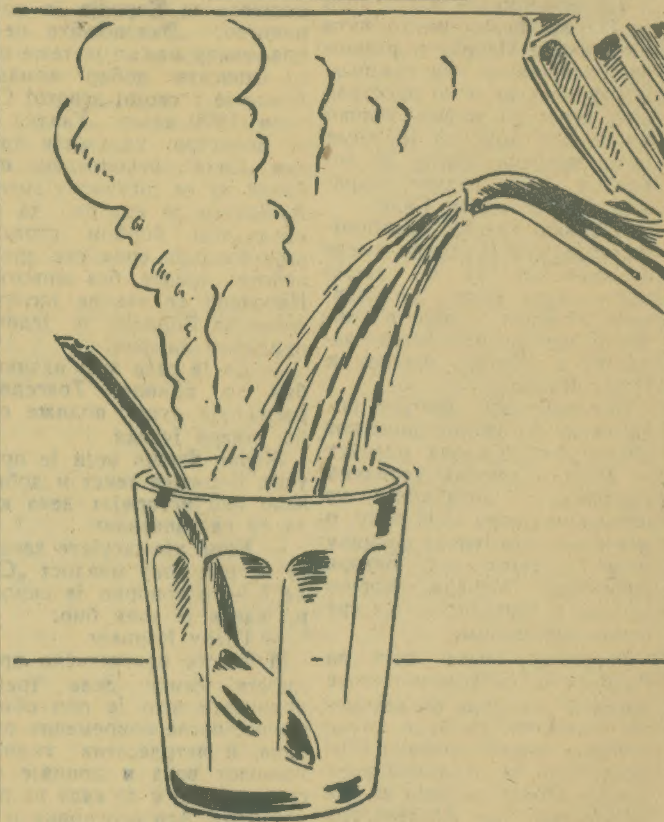

МИСЛИ СЕ...

Распрострањено веровање да метална, најчешће сребрна, кашика стављена у чашу спречава да стакло пукне приликом сипања вреле течности није оправдано. Количина топлоте коју апсорбује кашика такорећи је безначајна према количини топлоте у чаши пуној вреле течности. Ако ишта спречава стакло да пукне то је начин руковања — полако уливање течности у чашу.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

Муљевита река

Највећа десна притока реке Мисисипи, МИСУРИ, извире из три извора у Стеновитим Планинама. Дугачка је 4740 км, и у горњем току има велике водопаде, које делимично користе хидроелектричне централе. Низводно од водопада она је пловна. Пролазећи већим делом кроз низију изграђену од растреситих наноса, поткопава своје обале, руши их и носи, слично Нилу, много муља. Зато су је Индијанци назвали Мисури, што у преводу значи „Муљевита река".

Острво (водних) извора

Једно из групе Великих Антилских Острва JAMAJKA има површину од 11 хиљада км^2 и око 1,6 милиона становника, већином црнаца. Има и неких сличности са нашом Далмацијом: на острву постоје велика крашка поља, реке понорнице, јаки крашки извори — врела. Становништво се бави гајењем банана, шећерне трске и кафе, као и вађењем боксита. Острво је открио Колумбо 1494 године и назвао га Сантјаго. Шпанци су га освојили 1509 године а

Х. Бочер:

ПЕТАО ФРИДОЛИН

Нико живи није знао како је петлић Фридолин дошао на свет. Једног дана појавио се он прво у облику јајета, дугуљастог, уског, сасвим белог, које је лежало у гнезду међу другим потпуно жутим јајима. Та су већ својим спољним изгледом одавала азијатско порекло својих родитеља.

Стајали смо као пред загонетком. Ограда кокошињца била је толико висока да друга кокошка није могла ући.

Одлучили смо најзад да тајанствено бело јаје метнемо са петнаест других жутих под сиву вајендот-кокошку.

Пет до шест дана она је лежала мирно, а тада је бело јаје избацила. Ставили смо га поново али она га је трпела још два дана, а затим га канџама и кљуном опет избацила из лежаја. Није отада хтела више ни да чује за њега и оно је остало хладно, ван гнезда.

Како сва наша настојања нису помогла, ставили смо јаје у инкубатор. Ту је оно лежало између три стотине других жутих јаја. Сваки дан смо га обртали, влажили, прали и окруживали топлим ваздухом који је потстицао на живот.

После двадесет и три дана, са два дана закашњења, из кречног омотача извукло се неко шарено, чупаво и слабашно биће. Ми смо морали ноктима да разбијемо чврсту кору да бисмо га избавили. То је био наш Фридолин.

На малом петлићу, како се то после неколико месеци показало, били су јасни знаци мешавине кокошијих раса. Та укрштања не би могао тачно одредити ни највећи стручњак, толико је на њему било разних знакова.

Петлића смо гајили као уникат: пажљиво али је то трајало дуго. Научили смо га да из руке једе, да на звиждук дотрчи и чак да кад га викнемо по имену прескочи преко једног штапића. Када је већ био сазрео за клање ми, деца, заузели смо се за њега. Тако је остао у животу.

Тада се изразио смисао вијендот-кокошака за свој род. Док су раније Фридолина трпеле као пиле и само га каткад сумњиво крадом посматрале, сада су га као одраслог петлића сасвим искључиле из свога друштва. Где год би се Фридолин појавио, вијендоте су га кљуцале, ударале и гониле. Ниједна кокош ни петао нису хтели с њим да буду у друштву. Ми смо се често чудили овим необичним појавама и све више нам је било жао сиротог Фридолина.

Наш петлић постао је утучен и плашљив. Склањао се у најудаљенији угао кокошијег дворишта, јео оно што би после других остало, зазирао и бежао не само пред вијендот-петлом већ и пред кокошкама. Решили смо се да га ослободимо ових мука.

Али... једног дана нека кокошка је од петнаест јаја само једно излегла. Свесна срамоте она се стидела да вуче собом једно једино пиле. Није хтела узалудо да траћи своје скупоцено време. Неколико дана вукла га је за собом, а тада се осетила позвана за нешто више и боље. Потајно се склонила од њега на страну, гледала га неко време издалека и затим почела опет да носи јаја као да се ништа није догодило.

Напуштено пиле, као сироче без мајке, лутало је двориштем све док није дошло до Фридолина. Испочетка је изгледало као да петлић хоће и пред пилетом да побегне. Али као да се и њему самом то учинило смешно. Застао је и истурио главу у очекивању неизбежног напада. Мало пиле је тада сасвим пришло Фридолину и почело да скакуће и пијуче.

Петлића као да је то запрепастило. Нешто га је потресло у дубини његовог бића. Залепршао је крилима, увукао врат и истегао канџе. Тог тренутка као да се нека велика промена десила у њему. Још једном се стресао, опрезно и пажљиво пришао пилету и почео да га мами.

— Дук, дук! — понављао је Фридолин гласове које је раније слушао од кокошака.

Пиле као да се томе и надало. Слободно му је пришло и почело уз њега да се привија. А Фридолин га је тада узео као мајка под своју заштиту.

Већ идућих недеља њих двоје су постали нераздвојни другари. Фридолин је водио пиле, штитио га, вабио, грејао и старао се о његовој храни.

Мали петао који је дотле једва имао смелости да за себе тражи храну храбро је сада водио пиле тамо где се оставља зрневље за кокоши и ту се борио за своје право. Први пут су га до крви израњавили. Али свест о дужности и задатку учинила је нешто невиђено: почео је да се бори! Бесно је ујелао око себе и својим кљуном делио на све стране снажне ударце. Пробудио се у Фридолину јунак, одличан борац. Није избегавао борбу ни са најјачим противницима. Иако су велики вијендот-петлови по снази били надмоћни, он их је у борби побеђивао својим темпераментом, окретношћу и енергијом.

Мало пиле је расло. Фридолин је поред њега постао јунак. Док је оно стекло самосталност и почело да иде својим путем, Фридолин је у кокошијем дворишту постао господар захваљујући томе што је, кад је почео борбу, знао за шта се бори.

РЕЦЕПТ НА ПАНТАЛОНАМА

Јустинус Кернер (1786—1862), немачки романтичар-песник, био је годинама срески лекар у граду Вајнсбергу. Као лекар долазио је по службеној дужности у додир с многим становницима града и околине који су га, због његове доброћудности, хумора и спремности да им увек помогне, не само ценили, већ и волели. Једног недељног јутра песник-лекар кренуо је у шетњу. Напустивши град, корачао је путем који води за Еберштат уживајући у зеленилу поља, шаренилу цвећа и песми шева и осећајући као да се све то што га окружује претвара у њему у стихове.

Наједном, из те занесености пренуо га је глас неког сељака који му је с колима долазио у сусрет.

— Добројутро, гос'н докторе, — рече му сељак зауставивши кола у којима се налазила, полулежећи, његова жена. — Молим вас, напишите ми рецепт за жену. Болесна је нешто и баш је добро што смо вас срели јер смо и кренули к вама у Вајнсберг.

Кернер, који је одмах видео шта је с болесницом, почео је да претура по џеповима тражећи хартију и оловку. Али, џепови су му били празни. Најзад је сељак негде у својим колима нашао једну креду.

— Па, и ово ће нам добро доћи, — рече му Кернер.

Тада је сељак морао да сиђе с кола и окрене се тако да је лекар могао да напише рецепт на леђима његовог празничког капута. Али, како је капут био исувише кратак да на њега стане и лекарев потпис, Кернер је наставио да пише по кожним панталонама.

Обећавши да ће сутрадан доћи да погледа како је болесници, Кернер се опростио, али је још извесно време гледао за колима.

И поред озбиљности ситуације морао се насмејати: уместо да се вози, сељак је сад трчао поред коња да се део рецепта који је био на панталонама не би избрисао.

Сутрадан је апотекар из Вајнсберга зауставио Кернера на улици да би му рекао да од „господина среског лекара никад није добио читљивији рецепт".

ПАЖЉИВОСТ

Француски писац комедија Тристан Бернар, који је и у свакодневном животу волео шалу, закаснио једном на премијеру позоришног комада неког свог пријатеља. Отварајући врата његове ложе, разводница му шапатом рече:

— Молим вас, уђите тихо да не узнемирите публику.

— Шта? — одговори Бернар. — Зар гледаоци већ спавају?

КОЛИКО КОШТА ГОРИЛА?

Најскупља од свих скупих животиња је горила. Најнижа цена једног пара износи 10.000 долара, док један бенгалски тигар није скупљи од 2.500 долара. Женка индиског слона кошта око 3.500 долара.

После 30 година

Професор Франсоа Деное, који ради у једном колецу у Америци, завршио је, после 30 година рада, француско-енглески или боље рећи француско-амерички речник. Овај речник има 16.000 куцаних страна, које, кад би биле стављене једна на другу, чиниле би „кулу" високу 1 метар и 52 сантиметра.

ТВРДОГЛАВОСТ

У једном месту у близини Мелбурна у Аустралији Дора Мартинез која је отскора постала баба, сваког јутра преплива реку да би стигла на посао. Без обзира на годишње доба она облачи купаћи костим док одело држи у непромочивој кеси око врата.

Кад су је запитали зашто то ради кад може и пешице да стигне на посао, она је одговорила:

— Штедим и новац и време. За пет минута препливам реку, а сувим ми треба 40 минута. Поред тога одржавам кондицију.

Атомска полиција

У Великој Британији биће формирана „атомска полиција" — за заштиту грађана од атомског зрачења. Главни штаб ове „полиције" према одлуци британске владе, сачињаваће 100 научника који ће се специјално бавити проблемима атомске заштите.

БРИЈАЊЕ ЗА ГЛАВИЦУ КАРФИОЛА

Молим бријање, — каже човек зарастао у браду улазећи у берберницу у јужноиталијанском градићу Вале Агрикола. — Каква је цена? Главица карфиола као и увек?

Главица карфиола за бријање, три главице купуса за шишање, једно јаје за једну шољицу кафе — тако се купује и плаћа у Вале Агриколи.

Овај необични градић са свега 1.300 становника, удаљен од Напуља 45 километара лежи на 660 метара надморске висине. Насеље је окружено каменитим земљиштем и његови становници, сви заједно, имају 300 оваца и 20 крава. О градићу се иначе ништа више не би имало казати сем да у њему, изгледа, нико нема новца. Вале Агрикола у свом развитку није стигла даље од ступња трампе добара. Становници су толико навикли на овакав начин живота да потпуну оскудицу новца осете тек кад се појави скупљач пореза. Пре неких стотину година Вале Агрикола била је ослобођена плаћања пореза. Међутим, то стање се променило кад је у Италији фашизам дошао на власт.

Године 1930 у насељу се појавио први порезник. Његов долазак изазвао је само чуђење и он се вратио у Рим с две живе овце: ни пребијене паре пореза није могао да добије. Поред тога, становници Вале Агриколе су му рекли да су и те две овце дали као „поклон влади", а не као накнаду за порез.

Пре неколико година италијанска влада поново је покушала да покрене питање наплате пореза од житеља овог насеља. Међутим, они су само слегли раменима. Позивајући се на традицију и старо ослобођење од порезе, они су све пореске листе спалили на малом градском тргу.

Најбогатији човек у Вале Агриколи, прави Крез за појмове својих суграђана је седамдесетогодишњи Ђузепе Ричо који сваког месеца добија 69.000 лира као ратну инвалиднину због рана из Првог светског рата.

Фонтенелова тајна

Француски писац Фонтенел, који се родио 1657 а умро 1757 године био је као дете врло слабуњав. Његови родитељи су веровали да неће преживети ни десету годину. Много касније, кад је већ доживео велику славу, а имао 97 година запитали су га како је успео да се очува до дубоке старости.

— Доживео сам ове године само зато што сам се целог века трудио да останем у најбољим односима са својим организмом, — одговорио је.

Енглези преотели 1655 године. Садашњи назив острва потиче од индијанске речи „хаimaca" — острво (водних) извора, по многим јаким изворима којих има на њему, нарочито дуж обала.

Глува шума

У Северно-Осетинској АССР, на обали реке Терек, 25 хиљада становника живи у граду МОЗДОК, који има развијену кожарску, сапунску и цигларску индустрију. У

његовој околини су виногради. Назив му је черкески: мес — шума и док — глуви, непроходни; дакле Моздок — „Глува шума".

Планине

У централном делу острва Велике Британије ПЕНИНСКЕ ПЛАНИНЕ се пружају од севера ка југу на дужини од 245 км. Високе су 200 — 500 м, а највећи врх има 893 м (Крос-Фел). Богате су наслагама каменог угља. Назив им потиче од келтске речи pen- планина.

СЛАВА И БЕДА ТОРЕАДОРА

У Шпанији, земљи познатој по борбама са биковима, има преко 400 арена које недељом поподне примају непрегледну масу узбуђених гледалаца. У четрдесет арена стане 10.000 посетилаца, у оној у Мадриду више од 23.000, у Барцелони 20.000, у Мурсији, Сан Себастијану и Валенцији око 18.000 гледалаца.

Нико не може са сигурношћу да каже где је порекло ових крвавих „игара“ кад је људски живот у сталној опасности. Има историчара који доказују да су борбе с биковима изум самих Шпанаца а не наслеђе римских борби гладијатора. Па ипак, тек су 1100 године хроничари први пут забележили овакве борбе у којима су учествовали само чланови шпанског племства. Године 1611, у Ваљадолиду је погинуло десет младих племића па је папа Пије VI обнародовао булу којом је забранио да хришћански племићи учествују у борбама са биковима, али та забрана није поштована. У то време племићи су се борили искључиво на коњима а могли су да се спусте на земљу само да би ударцима копља дотукли рањену животињу... Тек спочетка 17 века аристократија напушта ову забаву коју преузима пук.

Пикадори и матадори

Супротно ономе што многи мисле, матадор — борац с мачем у руци, постао је господар арене тек око 1830 године. Дотле је главна личност био пикадор — коњаник с копљем, који јурећи за биком нишани да га обори — и кога су боље плаћали. Данашње борбе с биковима уствари су тековина новијег датума, када је Франциско Монтез око 1850 године израдио чувена правила која се и данас примењују.

Нема готово ниједног покрета тела и руке који борац у арени сме да начини ако није допуштен правилима од 137 параграфа. Ко се о њих огреши, заслужује оштру казну. Пример омиљеног шпанског тореадора Ордонеза који је недавно у Албасети изшао у арену са пратиоцем који му није био одређен, то најбоље показује. Њему је, услед тог прекршаја, забрањено да наступа у току наредна два месеца и кажњен је да плати већу новчану своту.

И бикови имају обожаваоце

Све што се односи на борбу с биковима подвргнуто је строгим прописима: пропорција арене, како је она окренута, цене места, избор и куповина коња, одело матадора које данас кошта од 4.000 до 500.000 динара, а сваки мора да их има по неколико пари.

Нарочито се поклања велика пажња подизању и одбиру бикова, који морају да имају, између осталог, дубок грудни кош, дуг и китњаст реп, длаку фину и светлу, итд.

Не треба мислити да само тореадори, као фудбалери, имају своје обожаваоце, већ их имају и сами бикови. Храбре лепе животиње, без обзира колико им је живот био кратак, дуго живе у сећању публике. Јер има Шпанаца који се још сећају чувеног Бравија, бика убијеног у арени још 1919 године. Карамело је остао чувен по томе што је у једној јединој борби просуо дроб девет коња, и ако је примио 30 удараца копљем, на крају је ранио и самог пикадора. Међу другим легендарним животињама данас се помиње и неустрашиви бик Курито који је после врло напрегнуте борбе издахнуо у арени 1877 године.

Овом приликом да се осврнемо и на једну заблуду. Бик не налеће зато што му се пред очима налази црвен плашт, већ због његовог подрхтавања што изазива сам борац. Тканина је у току времена била бела, модра и тек последњих деценија тореадори употребљавају црвену.

Богатство матадора

Око арена постоји зачаран круг легенди и обмана кроз које се човек тешко пробија да дође до истине. Ако говорите о животу матадора са човеком са улице, он ће вам без размишљања рећи да ти миљеници славе згрћу милионе лопатама, да сви умиру на роговима бика и да им у току краткотрајног живота ништа лепо на свету није ускраћено. Изузев на неколико тореадора оваква се обавештења не могу односити на друге.

Ако се о шпанским тореадорима погрешно мисли, за то су криви сами Шпањолци. У њиховој земљи, например, не постоји узречица „богат као Крез“ већ „богат као матадор“. Неколико бораца са биковима заиста су стекли славу и богатство. Такви су били Белмонт, Домингин, и Литри. Али 90% тореадора живи сиромашно јер зарађује само колико је потребно за голи живот. Статистика је показала да је до 1900 године у Шпанији постојао само један тореадор који је у старости могао да се издржава новцем стеченим у арени. Већина завршава живот на терет свог потомства или осамљен у крајњој беди.

Није, срећом, тачно ни то да сви окончавају у сукобу са животињом и пред очима узбуђених гледалаца. Статистичари су и овде рекли своју реч. Откако постоје писани подаци за борбе с биковима у Шпанији па до данас свега је четири отсто умрло у арени. То је сувише велики број за све ватрене противнике овог спорта и сувише мали за оне који имају бујну машту.

Захваљујући модерној медицини, специјално антибиотицима и трансфузији крви, борбе с биковима сада су мање опасне но раније. Да су та средства била раније пронађена, многи од славних пикадора или матадора не би се растао са животом у двадесетој, двадесет другој или 25 години. Медицина је учинила велике услуге тореадорима, али тиме није њима побољшан живот. Сиромаштво и вера у лако пробијање до славе и новца доводи многе млађе људе да куцају на врата менаџерских канцеларија. Толико је много оних који се нуде да им менаџери додељују плату готово по својој личној вољи.

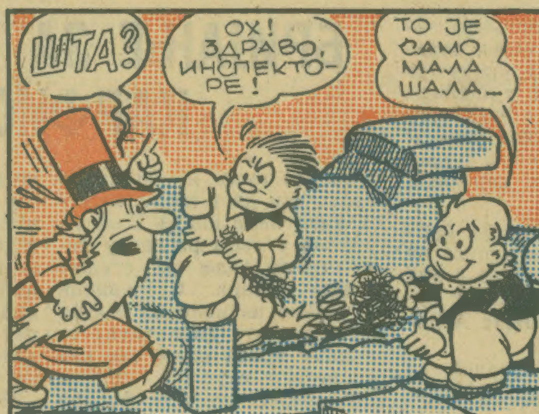

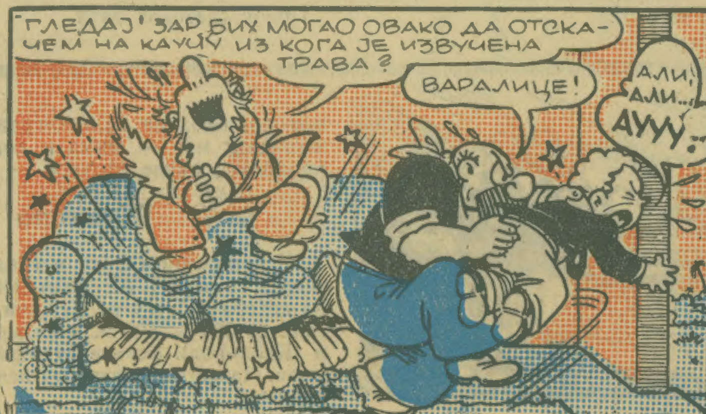

КАД БИ...

Неки стручњаци су вршили експерименте са животињама, па су дошли до закључка да би се многи људи преварили ако би полежелели да су мудри као сова, мирни као миш, штедљиви као мрав и вредни као пчела. Нису, кажу ти стручњаци, сове тако мудре као што се мисли; мишеви су познате лопуже и често су у покрету јер траже храну; мрав остави настрану таман толико колико је довољно за један кишни дан, а пчеле проведу много мање времена у раду, него што им се приписује.

Путујућа ледена гробница

Ковчег и гробница. То је појам мира и одмора после бучног животног пута, у тишини гробља. Па ипак — не увек. Има ковчега који путују, који ће још дуго путовати, јер сила теже одређује њихов циљ.

Реч је о алпским глечерима којих има безброј. Многи пасионирани планинари њихове су жртве: пад са гребена, погрешан корак на стрмој стени, снежни мост испод кога се сакрива пукотина сруши се под тежином онога ко хоће да га пређе. Човек који је отишао у планине, може и да се не врати. Глечер је велик и чува своју тајну. Лед обухвати мртво тело, ледени ковчег се затвара. Али то није непомична гробница, занавек утонула у земљу. Она путује, јер се глечер стално иако неприметно помиче. Брзана путовања је десет до тридесет сантиметара на дан, 60—200 метара на годину, зависи од нагиба тла и притиска леда. А са глечером путује и човек у свом леденом ковчегу, много, много година, све док се грбница не отвори тамо где глечер завршава свој пут.

Глечери често избацују мртве на светлост дана. Некипут су они тако очувани у леду да изгледају као живи а много пута излазе само остаци: комади костију или искрзани делови одела. Често се на њихово појављивање годинама чека, јер људи покушавају да га предвиде и прорачунају према помицању глечера. Али како кретање зависи од разних услова ни прорачун често није тачан.

Приближно тачно према прорачуну појавио се Георг Винклер, чувени швајцарски алпиниста који је 18 августа 1888 године страдао на Вајнсхорну у кантону Вали. Премеравањем на глечеру израчунавало се када ће Винклер приспети и установило се да ће то бити отприлике кроз 60 година. И то се збило, иако не баш сасвим по плану. Само, леш није био очуван као у другим случајевима. Избачени су оскудни остаци по којима се ипак он могао идентификовати.

Узрок због којега тело није увек сачувано као у животу, углавном је тај што се лед око леша не затвори потпуно, па ваздух пролази унутра, или бива смрвљен камењем.

Другу двојицу знаменитих алпиниста избацио је глечер Матерхорна 50 година после погибије — 14 јула 1865 године. И на њих се чекало, али су се они појавили тачно по прорачуну.

Глечер понекад избацује и људе из давних времена, који су вековима лежали у својим леденим гробницама. Пре 40 година пронађен је у Кесглечеру (Кертен) леш човека за кога је, по ношњи и оружју које је имао, установљено да је рудар из 18 века. Окна у том пределу нису у употреби већ 150 година.

За време рата 1915—1918 године у Алпима су нестали многи Аустријанци и Италијани у глечерима Ортлера и Адамело-групе. Још и данас лед избацује лешеве војника некипут добро очуване, понекад само костуре. Последњих година је глечер Монте-Канина у Јулиским Алпама избацио наједном три војника, као жива, у потпуној алпској опреми.

Необичан сусрет између деде и унука описује француски алпинист и писац Фрисон-Рош у својој књизи „Другови са ужета". Ту препричава доживљај једног водича из Шамонија: „Највећа радост коју је мој отац доживео у свом животу била је када је 40 година после несреће лед избацио тело мога деде. Путовао је 40 година са врха Монблана у леденом ковчегу. Кад је нађен изгледао је као раније, сасвим млад, млађи од мога оца. Имао је косу а лице му је било ружичасто, али је био толико смрзнут да су му очи биле тврде као ахат. На мене је највећи утисак оставило то што сам видео мога деду као младог човека. Био сам дете и нисам могао схватити да „деда" није стар човек са седом косом".

Лепоте алпинизма

Један од најлепших спортова је алпинизам, али без стручног познавања технике пењања он сигурно води у смрт. Гастон Ребифа, један од освајача Анапурне, рекао је да „алпиниста, који зна технику пењања чини разборите покрете, уме да избегне брзо замарање, непотребно заостајање и опасно застајкивање. Техника није сама себи циљ већ средство да се без опасности и жртава стигне до мете и да се без страха ужива у лепоти природе". Уствари, алпинизам је читава мала наука о саставу и одликама тла, о врстама и својствима снега и глечера и, најзад, о употреби разноврсног алата за савлађивање планинских препрека. Наша слика приказује такозвани „тиролски висак". Њиме се, помоћу конопца, савлађују опасни понори.

Опасност по срце

Тридесет и пет екипа за спасавање у планинама, из Америке, Француске, Италије, Југославије, Аустрије, Пољске, Швајцарске и Немачке недавно су се састале на падинама Цугшпица да би приказале своје способности. Међу њима била је француска екипа која је пре извесног времена учествовала у потрази за настрадалим немачким авјатичарима у Алпима.

У програму рада налазио се и практични део. Учесници су присуствовали и Четвртом конгресу Интернационалног друштва за трауматологију скијаша који се одржавао у Гармиш-Партенкирхену, на коме је учествовало више од 300 лекара специјалиста за несреће у планинама, физиолога, ортопеда и интерниста.

На конгресу је нарочито било запажено излагање минхенског физиолога, професора Ханса Рајхела, који тврди да брзо спуштање скијама није без опасности за људе старије од 40 година, јер они често и не знају да болују од извесних срчаних обољења. Навео је као пример случај коме је сам присуствовао: један професор медицине од 32 године био је жртва колапса док се возио жичаном железницом на висини од 1600 метара. Умро је пре него што је стигао до врха. Професор је много пушио а поред овога нешто пре поласка железницом чистио је снег, иако није био навикао на физички рад. Али све ово није доказало да је смрт наступила једино услед висине. Патолози су потом обдукцијом његовог леша открили склерозу коронарне артерије (артерије која исхрањује срце), иако он вероватно није ни знао да је био болестан.

Отада су професор Рајхел и други физиолози почели да се баве изучавањем „инфаркта миокарда (зачепљења крвног суда који исхрањује срце) на високим планинама" и у ту сврху испитивали срца 1000 авијатичара.

Узрок смрти у планинама — француски лекари су у Гармишу изјавили да знају за 17 случајева — изгледа да се налази у прекиду срчаног рада услед трајног трчења срчаног мишића. По свим правилима те манифестације се јављају код већ болесног срца које не може да се довољно брзо прилагоди променама висине.

Доктор Готфрид Нојројтер, лекар баварске надзорне службе и ветеран Хималаја, констатовао је да се кривуља разлагања кисеоника у крви пење врло брзо изнад 2500 метара надморске висине, чак иако је човек потпуно миран. Такође сматра да последње станице планинских железница не би требало да буду саграђене изнад 3000 метара висине.

Планине нису постале опасније, али постоји тенденција да се заборави опасност коју оне могу да изазову.

ПЛАТИО СОПСТВЕНУ КРВ

Један амерички полицајац који је био рањен у борби с провалницима пренесен је у болницу где је сместа извршена трансфузија крви. Лекари су му дали његову сопствену крв која припада једној веома реткој крвној групи, а коју је рањеник добровољно дао неколико дана пре но што га је несрећа задесила. Пошто се опоравио, полицајац је добио рачун од болнице према коме је имао да плати не само болничке услуге већ и своју крв.

ЧЕЛИЧНА ЖИЦА КОЈА „ГОВОРИ"

Магнетофон данас није никакво чудо, већина радиоемисија снима се претходно на магнетофонску траку; у многим модерним предузећима користе се апарати за диктирање. Међутим, крајем прошлог века магнетофон је био једна од највећих сензација на међународној изложби у Паризу. Тада је дански физичар Паулсен приказао свој „телефонограф" апарат који је могао да репродукује говор или музику примљену преко телефона. Снимци су прављени на нарочитој челичној траци. Осам година касније Паулсен је толико усавршио свој апарат да је 1903 године на међународном конгресу технике у Копенхагену, могао све говоре да сними на „траци". За 50 часова снимања њему је тада било потребно 250 километара челичне траке.

У СВЕТУ ПРОНАЛАЗАКА

ПРИЧА О ВРЕМЕНУ

У шеснаестом столећу, Немац Петер Хенлајн направио је први сат који је због свог облика и града у коме је Хенлајн живео добио име „Нирнбершко јаје". Упркос чињеници да је овај сат претстављао замашно усавршавање механизма за мерење времена, био је незгодан за ношење а и нетачан. Међутим, други су одмах наставили Хенлајнов посао.

Прављење сатова, малих и великих, почело је да занима свет. У томе су предњачиле Енглеска, Француска, Швајцарска, а касније и Сједињене Државе. Али, ти часовници нису радили тачно, а осим тога били су сувише скупи, па су углавном служили за украс. Али већ 1820, Швајцарци су производили више часовника но све остале земље.

Иако је раније било доста покушаја, тек око 1850 године основана је прва права фабрика сатова у Сједињеним Државама. Ускоро су се појавиле и друге, али иако су прављени веома добри сатови, због велике цене нису били много куповани. Поред тога произвођени су претежно луксузни сатови за домове, а мање џепни.

Роберт Ингерсол, човек који је много допринео да се прошири могућност „читања времена", рођен је 1859 године у фармерској породици. У 20 година напустио је имање свога оца и отишао у Њујорк где је отворио малу индустрију гумених печата. Убрзо је увидео да цене и његових и других производа треба да буду приступачније.

(Наставиће се)

ДОК ЈЕ БИО РАЗРУШЕН

Господине адмирале, имате везу са Домаћом флотом, зачу се глас ађутанта на интерфону.

Сер Дадли Паунд, први поморски лорд Британског адмиралитета, подиже слушалицу:

— Хало, Тови! Управо сам примио извештај да је „Тирпиц" напустио Балтик. Ви знате шта то значи.

Сер Џону Товију, команданту Домаће флоте, која је бдела над сигурношћу Британских Острва и поморских комуникација у Северном Атлантику, није требало објашњење. Сећања на гоњење „Бизмарка" била су још свежа. Ако се „Тирпиц", та оклопљена грдосија од 45.000 тона, са 8 двоцевних топова 381 мм појави на Атлантику, брзином од 30 чворова, пореметиће читав систем саобраћаја и присилити Британце да га траже и гоне свим расположивим носачима авиона, бојним бродовима, крстарицама и разарачима.

— Имате ли прецизније податке о времену кад је исловио? — упита Тови.

— Ишчезао је из Балтика 15 фебруара, а мора да је прошао кроз Килски Канал, јер га у Категату и Скагераку нису опазили.

— Потражићемо га одмах у норвешким фјордовима, а појачаћу и патроле код Исланда. Могу ли вам још нешто предложити?

— Реците, Тови!

— Било би добро да уништимо онај велики суви док у Сен Назеру који је у рукама Немаца. На ту идеју дошао сам после искуства са „Бизмарком". Ако нам „Тирпиц", макар оштећен, измакне из борбе, не би имао где да се поправи, јер то је једини док на француској обали који може да прими брод те величине.

После краћег размишљања Паунд се сложи са овим предлогом и саопшти Товију да ће упознати са њим Команду комбинованих операција.

Шест дана после овог разговора, авиони Обалске команде открили су „Тирпица" у фјорду код Троњема. Док је авијација узалуд покушавала да га потопи на сидришту, препад на Сен Назер је већ планиран. Једне вечери почетком марта 1942 адмирал лорд Луис Маунтбатен излагао је план овог препада групи оперативних официра Адмиралитета:

— Суви док у Сен Назеру уништићемо разарањем спољне уставе која води у док. Разарач „Кембелтаун", са три тоне експлозива у прамцу, маскиран као немачка торпиљерка, удариће у уставу, и ту остати, а после неколико часова, када се временски упаљач активира, доћи ће до експлозије која ће потпуно разорити уставу. Поред „Кембелтауна", у десанту ће учествовати још и два разарача, 1 моторна топовњача, 1 торпедни и 16 патролних чамаца са укупно 353 морнара и 277 командоса. Задатак командоса је да дигну у ваздух подземна склоништа за подморнице...

Када је Маунтбатен изложио читав план, адмирал Паунд му постави питање:

— Читав успех зависи од изненађења. Какве сте мере предузели да сачувате тајност?

— Никоме од учесника није још познат прави циљ операције, — одговори Маунтбатен. Сазнаће га тек два дана пре испловљења. Посаде верују да ће само гонити подморнице, јер им је саопштено да су у саставу Десете флотиле противподморничких бродова. Наредио сам да се укрцају тропски шлемови и кратке панталоне, као да ће се ићи у тропске пределе. Од првог дана па до почетка напада, бродови ће вијати немачке заставе, а кад уђемо у Лоару — ту Маунтбатен застаде за тренутак — даћемо и учесницима прилике да покажу своју сналажљивост. Но, надам се да ће авијација, која ће после поноћи бомбардовати луку, одвући пажњу Немаца с мора.

— А како ћете уништити уставу ако разарач не продре до ње?

— Торпедима!

Даљи разговор потврдио је први повољни утисак који су слушаоци стекли о плану. Опраштајући се од Маунтбатена, Паунд му, стежући руку, изрази своје задовољство.

Двадесет шестог марта, по лепом времену и мирном мору, десантни одред је исплови из Фалмута у Енглеској. Сутрадан, када је у сивој јутарњој измаглици пловио Бискајским Заливом, на радарском екрану разарача „Тинедал", појавила се одједном светла мрља у правцу севера. Наређење команданта било је кратко:

— Брод на борбу! Кормило на лево! Машина напред свом снагом!

Пред прамцем разарача појави се полузарођена немачка подморница која је давала светлосне сигнале сматрајући да пред собом има немачки брод.

— Прамчани топ види циљ, — јави се први нишанџија.

— Брза паљба! — нареди командант не скидајући са очију дурбин упрт у подморницу.

Зрна су засула подморницу, али је она заронила. Плотун противподморничких бомби разбио је морску површину из које су шикнули водени стубови. Да ли је подморница уништена? Разарач нема времена да трага за њом, а десантни одред, за сваки случај, мења курс. То је мудра одлука, јер је подморница после пола часа известила да група непријатељских бродова плови према југозападу. Тај извештај није никог у Сан Назеру забринуо, јер су сви мислили да се ради о неком конвоју за Гибралтар или западну Африку. И тако је десантни одред стигао неопажено до ушћа Лоаре.

Било је тачно 01.27 часова када се упалио рефлектор на немачкој осматрачкој станици и затражио сигнале распознавања. Са „Кембелтауна" су они дати насумце: два зелена блеска. Каква случајност! То је био исправан сигнал за тај дан. Рефлектор се угасио и станица је послала извештај да „17 бродова плове према луци". Сада су се наизменично палили и гасили рефлектори код обалских батерија. Немци су били збуњени: конвој није био најављен. Једна батерија је отворила ватру, али су Британци одговорили светлосним сигналима и ватра је престала.

Пролазе секунде, а после сваке, „Кембелтаун" је за девет метара ближи циљу. Пуних пет минута трајала је ова игра неизвесности, а онда је почео ватромет. Рефлекторски снопови нису више пуштали „Кембелтауна" из свог заслепљујућег загрљаја, меци су пробијали његов труп, али њему је још само 2 минуте вожње преостало до циља.

У 01.34 часова, 28 марта 1942, свега 4 минута после предвиђеног времена, брод је ударио у уставу и ту остао. Командоси су ступили у борбу. Немци су се огорчено бранили. Готово пуна два часа пуцњава и експлозије одзвањали су луком, после чега су се Енглези повукли. У борби су изгубили половину чамаца и људства с којима су пошли на извршење тог задатка. Жртве су биле мале према ономе што су постигли.

У подне, тога дана, Енглези су већ измакли око сто миља западно од луке. У Сен Назеру, на мору и обали били су видљиви трагови ноћашње борбе. У спољну уставу огромног сувог дока био је заривен прамац „Кембелтауна".

Једна група немачких официра попела се на палубу разарача да га претражи. Видели су експлозив, али су пронашли само један упаљач. Друга група официра испитивала је оштећења на устави, док се велик број војника радознало врзмао по обали.

Одједном је одјекнуо страшни тутањ експлозије на „Кембелтауну". На унезверене војнике, бачене притиском експлозије на земљу, сручили су се комади гвожђа, растрзана телеса њихових официра и бљутаво слана вода Лоаре. Луком су одјекивали сигнали за узбуну, али све је било касно. Док у Сен Назеру био је разрушен и Немци нису могли више да га користе.

WALT DISNEY

ТРЕЋИ НА ПЛАНИНИ

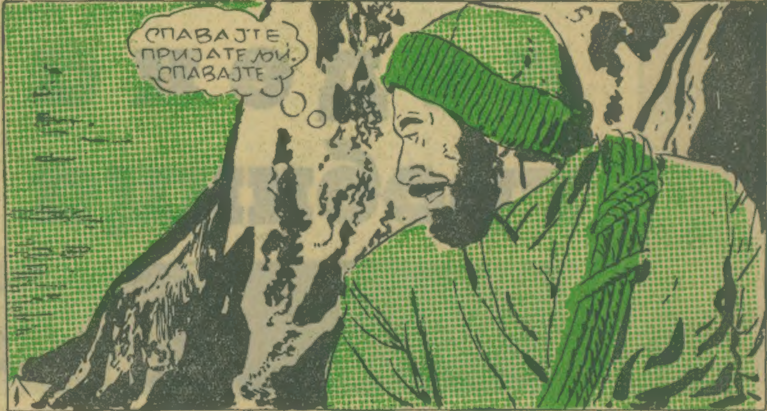

Да ли знате?

Где се налазим?

Американци су конструисали апарат који ће астронауту за време његовог обилажења око Земље, у сваком тренутку означити изнад кога се места на нашој планети налази. Пред астронаутом је једно окно на коме је нацртана стрелица. Иза њега се види глобус који се окреће испод врха стрелице. Он је претходно постављен тако да се окреће у супротном правцу од астронаутовог лета. Непомични врх стреле и покретни мали глобус свакога секунда показују положај сателита. Захваљујући овом проналаску астронаут ће тачно знати у коме тренутку треба да повуче полугу за повратак на земљу.

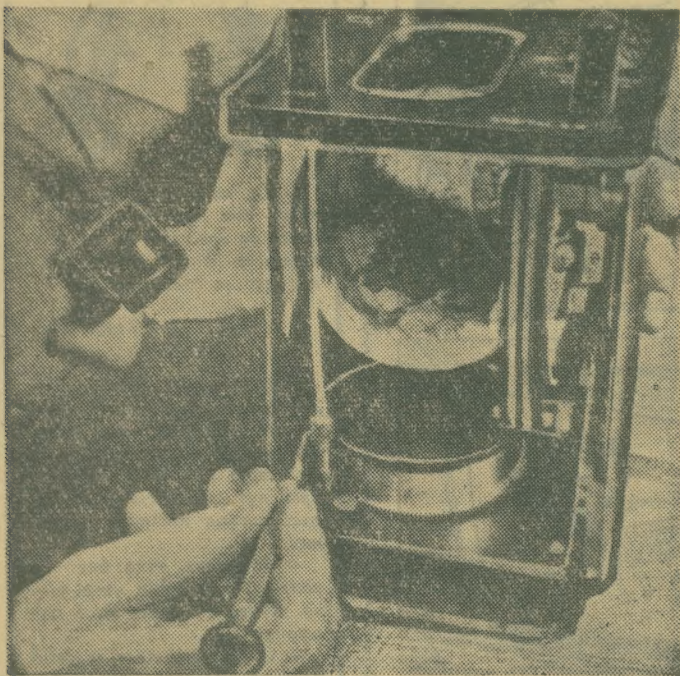

Кад се примени наука...

Шест милиона исечака из новина целог света, који се налазе у Светском економском архиву у Хамбургу, биће фотографисано на микрофилмове. Посао ће трајати готово четири године и стајаће око 180.000 марака. Кутије у којима се данас налазе ови исечци заузимају простор на полицама од близу 2 километра, а фотографисани материјал моћи ће да се смести у неколико ормана. Светски економски архив прима сваког дана око 850 исечака, а годишње више од 230 хиљада.

Најмодернија...

У Фрајбургу је завршена најмодернија зубна клиника у Европи. Архитектима пројектантског бироа и лекарима института за зубарство требало је пуне две године док су заједно нашли најповољнија решења за изградњу и уређење клинике. У деведесет боксова ће се истовремено примати пацијенти а да би се њихова пажња отстранила од зубарских инструмената окренути су тако да гледају у двориште где из четири фонтане стално избија вода. По мишљењу лекара отицање воде веома повољно делује на смирење нерава.

На клиници су инсталиране турбинске бормашине са 350.000 обртаја у минуту. Оне имају водено и ваздушно хлађење, а изазивају далеко мању буку и бол него друге које се обично користе у зубарству.

За путнике...

Најдужи путнички мост у Западној Европи биће конструисан у Дуизбургу да би се омогућио прелаз преко реке Рур и више базена највеће луке у унутрашњости Европе. „Берлински мост“ ће бити дуг 1823 метра. Половина ће се изградити од челика а други део од преднапрегнутог бетона.

Мост од леда

Преко моста од леда на реци Северни Саскачеван у Канади, широког 9 метара могу прелазити и тешки камиони. Од октобра до краја марта мост се одржава замрзнут помоћу цеви у које мотор од 75 коњских снага потискује ледену воду из хладњаче.

Моторизовани голф

Голф је национална шкотска игра, и док се једни шале, говорећи да је то игра за старце, присталице је бране износећи као највећу врлину то што се у току једне партије голфа мора да пређе по више километара.

У Америци је, изгледа, решен спор у корист оних првих, јер су начињена мала моторизована возила за учеснике овог спорта. Ни аутомобил ни скутер, ова кола имају точкове који се лако крећу по свакојаком терену. Убудуће, играчи неће морати да пешаче ни десет метара. Недостатак изума лежи само у томе — пише један спортски коментатор — што није пронађен још и апарат који ће сам да удара лопту.

Комбиновани превоз

Бицикли су поново у моди. После дужег застоја производња бицикала у свету повећала је своју производњу. Нарочито велико интересовање за њих показују сопственици аутомобила. Реклама је учинила своје. Конструкција бицикла омогућава да се врло брзо демонтирају и сложе у простор за кофере позади аутомобила. Ништа мање није допринела ни парола „Учини сам за своје здравље“ која је у последње време постала популарна. Наиме, после аутострада возачи могу да узјашу бицикле и да пођу, како лекари саветују, у шуме, поља и ливаде, где нема пута за аутомобиле. Колико ће ово допринети побољшању здравља тешко је рећи, али је чињеница да је продаја бицикла порасла.

Водоравно: 1) река у Француској; 6) музичка приредба; 8) град у Далмацији; 9) место у Шведској; 11) уџбеник за практичну наставу; 14) врста першуна; 15) сужањ; 16) хемиски знак за баријум; 17) главни град Јордана; 19) афирмација; 20) немачки предлог; 21) име глумца Монтана; 22) река у Сибиру; 23) врста дрвета; 25) стари град у области Киликије, у Малој Азији; 26) врста грожђа; 27) скраћеница за „ад акта“; 29) реалност; 32) стаја за овце; 33) боја за косу; 34) песма (итал.); 37) племенити хемиски елемент.

Усправно: 1) лева притока Саве; 2) лична заменица; 3) лако запаљива течност; 4) музичка нота; 5) мера за хартију; 6) чувена грчка чаробница (мит.); 7) музички дувачки инструмент; 8) бања у Белгији; 10) женско име; 12) дизалица; 13) самогласник и сугласник; 18) индустриска биљка; 19) прост број; 21) држава у Азији; 22) страна света; 23) словеначки град у Италији; 24) један књижевни род; 25) острво на Јадрану; 26) предлог; 28) отац (слов.); 30) илирски песник (1810—1851); 31) рударска јама; 35) два слова; 36) град у Швајцарској.

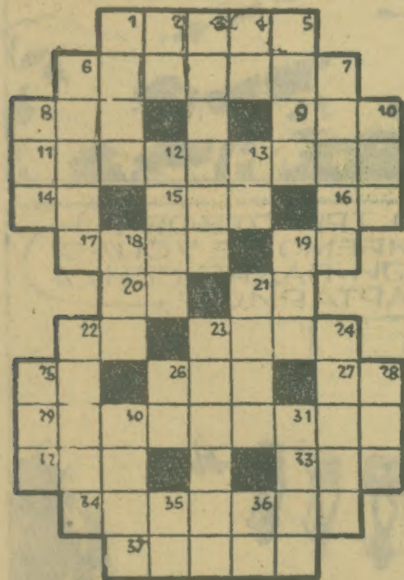

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Бордо; 6) „Јадници“; 8) коза; 9) кану; 11) Охајо; 13) тал; 14) са; 15) Ава; 17) ум; 18) не; 20) Ириг; 22) Енс; 24) гну; 25) ово; 26) боб; 28) ноа; 30) трн; 32) Аца; 34) ра; 35) Шап; 37) ир; 38) Смит; 40) Раја; 42) сва; 43) ета.

Усправно: 1) база; 2) одаја; 3) рн; 4) Дик; 5) опат; 6) Јоханес Брамс; 7) инаугурација; 8) кос; 10) Улм; 12) ови; 16) аргон; 19) ен; 21) Ин; 23) соб; 27) он; 29) оа; 30) трс; 31) па; 33) ара; 35) шта; 36) пре; 39) Ив; 41) ат.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

РАЧУНСКИ ЗАДАЦИ

Њих осморо је дочекивало Нову годину. Тачно у поноћ куцнули су се чашама.

Колико се пута чуло куцање?

(Свега 28 пута).

☆

Укрстите бројеве 1, 2, 3, 4 и 5 да на усправној и водоравној црти плуса буду по три броја а збир 10 (Број у средини важи за оба правца). Ако сте тачно укрстили онда ће оба збира, водоравно и усправно, бити једнака.

Овако треба укрстити бројеве

```
  2
1 5 4
  3
```

☆

Кад две цифре саберемо па збир помножимо са шест, у производу ће бити исте оне две цифре.

Који је тај број?

(Број 54. Кад се сабере 5 + 4 биће 9 па се помножи са 6 (9 × 6), производ је опет 54).

ГДЕ ЈЕ КОЦКА?

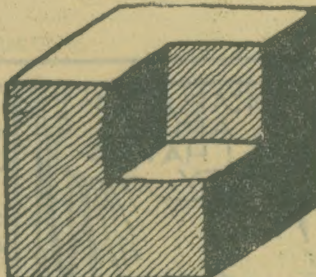

На овој слици налази се једна мања усечена коцка. Ко не може да је нађе нека окрене слику наопачке.

ЈАЈЕ У БОЦИ

Кад у друштву кажете да у боцу прилично уског грлића можете увући јаје а да га не разбијете, нико вам неће веровати.

Да бисте доказали, тврдо обарите једно кокошије јаје, па га затим оставите у винском сирћету неколико сати. После тога љуска ће бити сасвим мека и с мало пажње лако ћете угурати јаје у боцу. Кад налијете воду јаје ће опет добити потпуно чврсту љуску. Воду проспите и добићете чудо невиђено — цело јаје у боци.

Наравно, нећете моћи да га извалите.

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

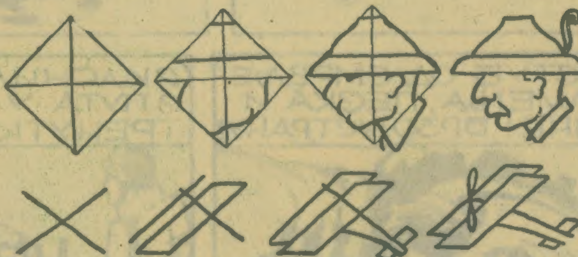

У ТРИ ПОТЕЗА ОЛОВКОМ

Покушајте да у три потеза исечете све секире тако да ниједна не остане цела. Решење видите на слици.

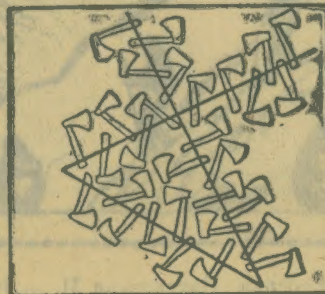

... реп комете толико је разређен да 60 кубних километа-

ра материје која га чини има тежину колико ваздух који човек удахне у једном удисају.

... у америчком граду Алтуну на једној железничкој скретници постављена је „вечна“ сијалица која, према предвиђањима, треба непрестано да гори десет година без икаквог спољашњег извора енергије. У сијалици се налази радиоактивни гас криптон.

... једна врста галебова — larus serranus — живи на малим јужноамеричким језерима у Андима

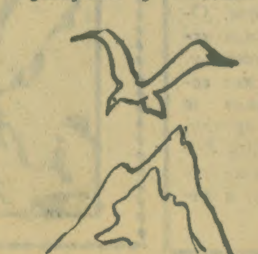

чак и на надморској висини од 4.000 метара.

...„Рокси“, једна од највећих биоскопских дворана на свету недавно је порушена. Отворена је била 1927 године у Њујорку, а имала је 5.717 места.

... квалитет какаоа одређује се према тежини појединих зрна, уколико су зрна тежа, утолико ће и њихов прах бити бољи. С једног дрвета добије се 0,5 до 2 килограма семена.

... корњаче спадају у најстарија бића на свету. За 200 милиона година свог

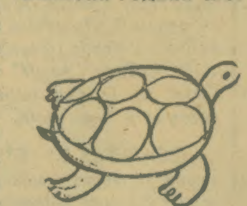

постојања на Земљи корњаче се готово ништа нису промениле.

... у Аустралији расте једна врста орхидеја која је висока свега неколико милиметара, док на Јави има орхидеја — лијана које могу да достигну дужину од 40 метара.

... орах и лешник три пута су хранљивији од хлеба, 10 пута од млека, 13—14 пута од јабука и крушака, а један и по пут од меса ухрањене свиње.

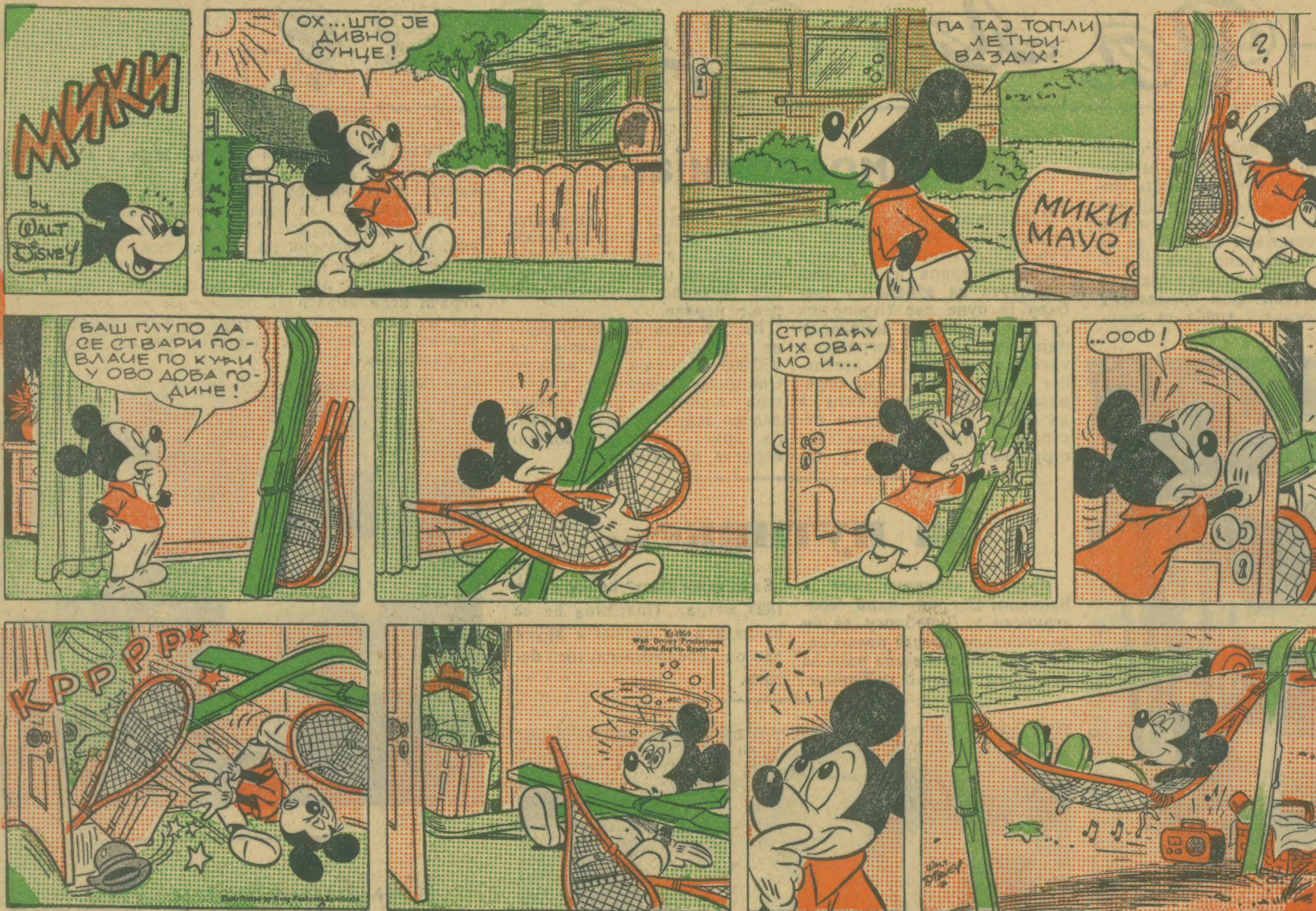

НАЈЗАД И ТО ДА САЗНАМ

— Слушај, Попаје, да ли си био у Италији? — пита Шиља.

— Јесам, и то неколико пута!

— Ох, како се радујем! Најпосле сам нашао некога ко може да ми каже да ли Италија има заиста облик чизме као што се толико прича.

НОСЕ СЕ САМО ПЛАЋЕНА...

Некако се догодило да Шиља није платио кројачу израду већ неколико пари одела. Сматрао је да то није толико важно и зато је, када је први пут срео кројача, сасвим хладнокрвно поставио питање:

— Мајсторе, хтео бих да поручим још једно ново одело. Каква се одела носе ове сезоне?

— Ове сезоне носе се само плаћена одела! — одговорио је мирно кројач.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је кесер?

Какво је то меко олово, а какво тврдо?

Кад је излазило „Бранково Коло"?

Каква су то Десаретска Језера?

Како је изгледала римска туника?

ОДГОВОР:

КЕСЕР *је турска реч и означава једну врсту дрводељске*

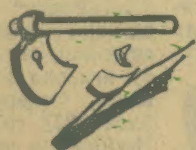

секире која се употребљава за тесање и укивање.

ОЛОВО *меко зове се у металургији чисто олово због своје велике мекоће, а олово тврдо је оно које је легирано с другим металима.*

„БРАНКОВО КОЛО", *књижевни часопис, излазио је у Сремским Карловцима од 1895 до почетка Првог светског рата. Уредници су били: Паја Марковић-Адамов, Милош Будисављевић, Драгутин Ј. Илијћ и Душан Котур. Поред „Летописа Матице Српске" у Новом Саду, то је био најчитанији часопис у Војводини.*

ДЕСАРЕТСКА ЈЕЗЕРА *је назив за групу македонских језера у сливу Јадранског Мора: Охридско, Преспанско, Мало и Малићко Језеро.*

ТУНИКА *је била налик на кошуљу, а правила се од беле вуне, с кратким рукавима или без њих и допирала је до колена. Преко ње се, изнад бокова, носио појас. Одавно су Римљани почели испод тунике да носе кошуљу. Сталешка ношња римских сенатора и витезова била је туника са гримизном пругом, која се пружила од врата дуж целе тунике. Сенаторска туника имала је широку, а витешка уску пругу.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

по ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.